

НА ПОРОЗІ ДО НОВОЇ УКРАЇНИ

Комісія тов. Петровського Кічкасі. На ганку т. Г. І. Петровський

ДНІПРЕЛЬСТАН

Нарис П. Лісового

Комісія тов. Петровського Кічкасі. На ганку т. Г. І. Петровський

ДНІПРЕЛЬСТАН

Нарис П. Лісового

НАВКОЛО рудий степ. По степу горбовини. Між ними балки, де ховаються села. Тільки крайні хати, оточені білою, тепер безлистою, нацією, вискочили на самий шпиль на зустріч осіннім вітрам.

Осінь. Але тепло, що хочеться скинути пальто. Коні весело біжать. Ліворуч блиснув плес Дніпра,—звідтам холодком повівав. А коли вітер по-рне зі степу, то в лице війне гіркуватими пахощами сухого полиню. Небо—синє, засноване ніби серпанком. Далина синьо-прозора.

— А он-он-о, бачите, Кічкас?! Там саме Дніпрельстан буде!

Вдивляюсь. Видно купку будівель, критих черепицею, але не ясно. Чернистий, сірий і рудий колір перемішались, так що здалеку й не розбереш, де колонія Кічкас, де степ, де граніт. Дніпро тут десь, поблизу, але його не видно. Він глибоко врізався в гранітове ложе і відпочивав від тої роботи, що йому завдали пороги. Знесилений і забитий, він тихо несе свої води, радий, що нарешті вирвався з пазурів гострого каміння.

Кічкаський міст. Однією сміливою аркою перекинувся він з одного гранітного берега на другий. Іду через міст і на хвилину заглядаю вниз,—нова спиною легенький холодок пробігає: височінь метрів на тридцять, рівне, вирубане в гранітове русло, і тиха, спокійна глибінь.

— Глибоко?—питаю.

— Як вам сказати. Там кілька потягів на дні лежить, а бачите—не помічаєш.

Минули міст,—нова картина,—старе річище Дніпра. Хаос гранітових скель, тепер сірих, обомшених. Круглі, гострі, глибоко одшліховані, витечені вони лежать одна на одній, розкидані і купами і поодинокі. Похоже, ніби велетні вели бойовисько і наскидали їх. Минемо й їх, і за хвилину їдемо тихими піскуватими вулицями Кічкасу до контори Дніпрельстану.

2.

По случаю неділі в конторі, крім одного німого співробітника та сторожа, нікого не застали. Сяк-так розпитали, де можна знайти кого небудь керівників Дніпрельстану. Вказали на інженера Кобиліна. Пішли шукати. Тов. Кобилін зустрів нас дуже люб'язно. Виклали йому мету нашого візиту. Прохали вибачити за те, що в неділю його турбуємо і умовились, що те, як будемо знайомитись з матеріалами. Після пішли оглядати місце, де буде проходити гребля й стоятиме гідроелектростанція.

Сама колонія Кічкас зараз майже вся нанята під дітбудинки. Місцева буржуазія повтікала, а видно, що колонія була дуже багата. Це більше шматок Німеччини, перенесений в наші українські степи,—маленьке німецьке місто. В старі часи тут було кілька заводів, два парових млини і вантажний хлібний пункт,—баржі приходили прямо сюди і німці колоністи купували тут хліб. Є кілька хороших будинків. Вся колонія з будовою станції буде затоплена і всі будівлі доведеться розібрати.

З Кічкасу відкривається чудовий краєвид на Кічкаський міст і на лівий берег Дніпра. Кічкаський міст теж прийдеться розібрати, бо його підтопить, як затопить і хутір Завидний, що на лівому березі. Тут буде, перед верхнім шлюзом, гавань для пароплавів і для всього вантажу, що буде йти звверху вниз.

Утвориться ціле озеро з сотнями мільйонів кубічних метрів води завглибшки, що найменше, в 40 метрів.

3.

Ми на місці майбутньої греблі й станції. Граніт, граніт, граніт... Прямо на поверхні землі. Гребля пройде через два гранітові островки, що дадуть міцну опору греблі. Геологічні розвідки показали, що граніт тут високої якості, без жодних тріщин. З нього можна виточувати палки в 6 аршин завдовжки,—кращої основи не треба.

Ось скеля „Кохання“, куди, за переказами, запоріжці їздили з о-ва Хортиці погуляти. Вона стоїть як раз на шляху, що ним буде йти використана турбінами вода. Її вага—1 мільйон пудів як що не більше,—її зірвуть динамітом і граніт піде на будову.

Вище перегородили Дніпро так звані „Стовпи“,—три скелі. Далі чуть видно „Двох братів“, що купаються у воді, а ліворуч скеля „Сагайдачного“ та „Дурна“ скеля. Синіє „Старий Дніпро“ в гранітових берегах і порожній о-в Хортиця,—місце майбутнього „Електрополісу“.

Ще перед війною тут багато росло старезних дубів, на самій скелі, „Сагайдачного“ був невеличкий гайок з осокорів. Нижче хутора „Завидного“ був курорт „Александр-бад“. Тепер ні від дубів, ні від курорта не лишилося й сліду. Ба ні,—від дубів лишилися ями, а на місці Александр-баду кучі щебню та гіпсовий лев по скелі з обрубаними ногами. Мені здалось, що він плаче.

Але краса надзвичайна. Для великого міста, американізованого, кращої місцевості не можна придумати. І якось цей тихий степ, пахучий полинем вітер, спокійний Дніпро хмури „Стовпи“, гола „Хортиця“ не гармонували з нашою фантазією, що малювала собі тут велике метушливе електричне місто.

4.

Що таке Дніпрельстан для України, у нас уже багато писалося. Здається що кожний, хто живе на Україні, знає про нього всі дані й числа. І все, таки, коли ближче знайомитися з матеріалами, коли говориш зі спеціалістами, що тут працюють, грандіозність його тільки ще більш вражає вас. Похоже на те, що спершу вас, коли ви дивитесь здалека, захоплюють тільки величезні загальні контури. І коли ви знайомитесь з деталями, то ви тільки краще починаєте розуміти весь задуманий план і не знаєте, чому віддати

перевагу: чи загальному, чи цим окремим частинам. І все таки хочеться дати трошки історії самої проблеми Дніпрельстану. В самім ділі, перед вами лежить старовинний шлях із „варят в греки“. Тихий і лагідний Дніпро десь коло Київ, натикається нижче на гранітові гори і довгими тисячоліттями пробиває в них собі шлях до моря. Одна ця боротьба двох сліпих стихій може вас захопити. Тихі зелені береги набирають нової краси, Дніпро б'ється й пиниться на порогах, пробивав собі вузький прохід у гранітові коло Кічкасу, щоб потім розбігатися і майже загубитися у плавнях.

кого-кого тільки й небачив він тут, на своїх берегах. Які народи не товклись тут! Хто тільки й не пив шоломом його води!

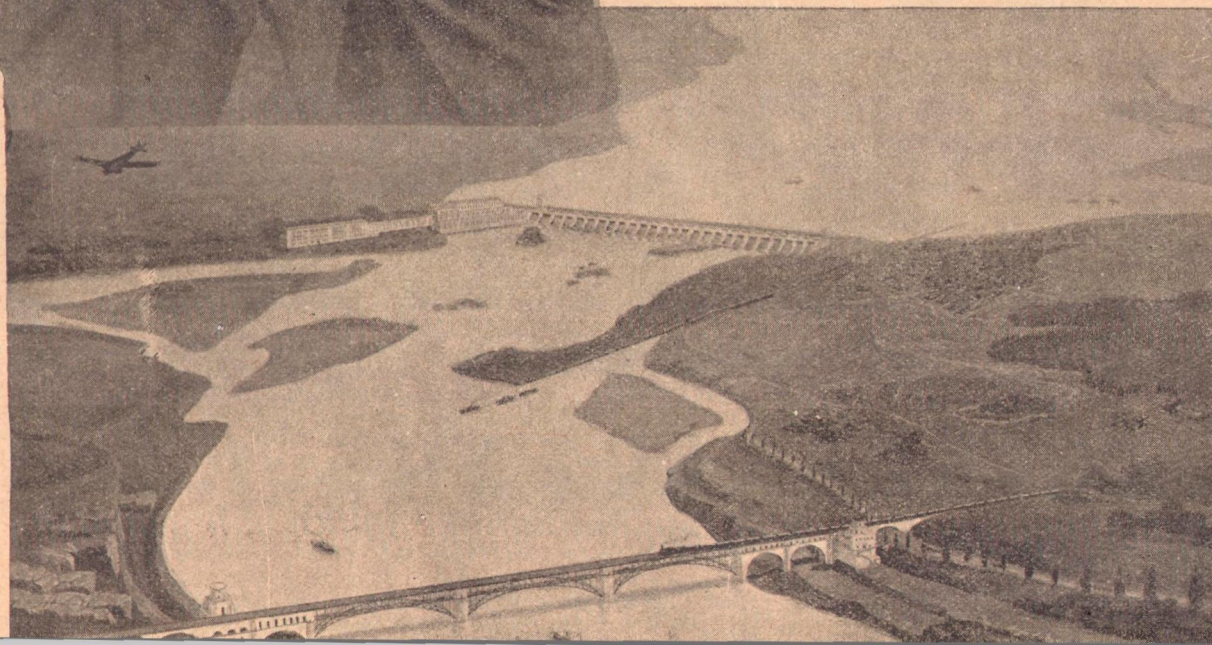
Славянські стародавні купці. Войовничі скандинави — вікінги. Мітичний Олег. Суровий Святослав, що десь тут наклав головою. Половці. Печеніги. Готи. Ще раніш — греки, — сармати. Потім, — Батий, Польща, татари, турки і на протязі більше двохсот років — Запорізька Січ. Своєрідна республіка. Лицарський орден. Хлібороби, купці й вояки. Било й голода, що шукала собі тут за їстою від панщини. Московський торговельний капітал веде одчайдушну боротьбу за Чорне море. Нема Січі, а на Хортиці „мудрий німець картопельку садить“... І тільки як відомі, — пісні та перекази лірників.

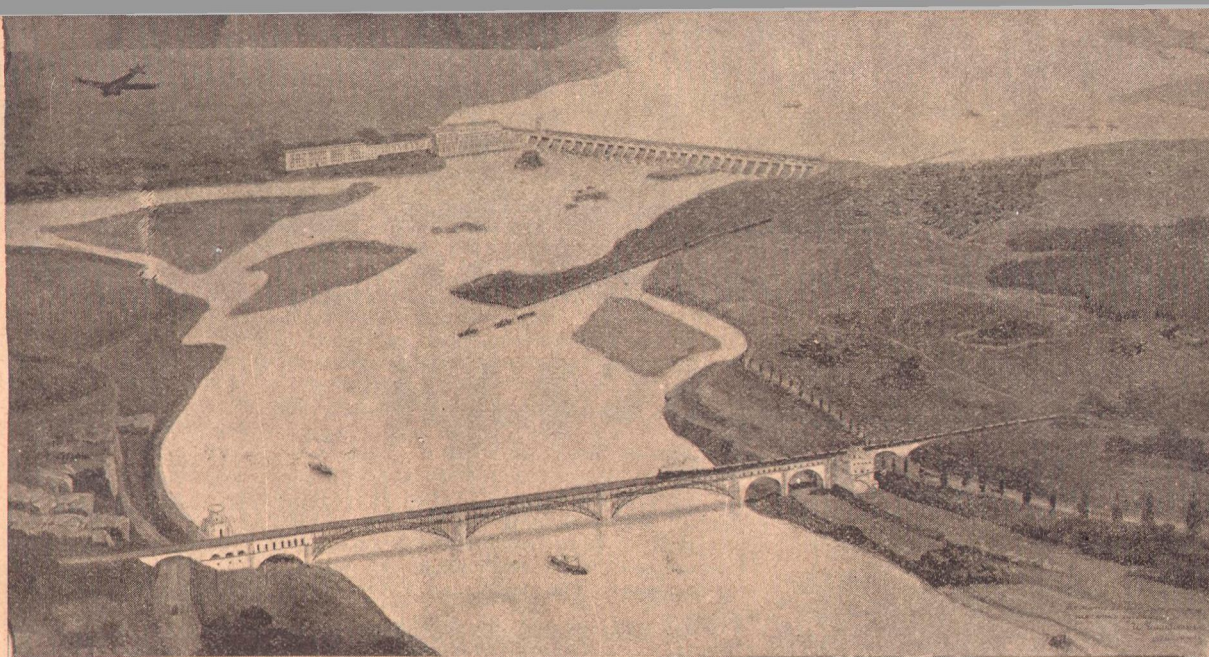
Аж ось друга доба. Доба інших битв за інші ідеали й цілі. Переможний пролетарят приступає до будівництва соціалізму. І першим камінем його майбутнього царства, його мрії, в Дніпрельстан.

Кілька віків тут дивлялися на нас. Тихі й порожні береги. Тихі доти, поки тут не заскреготять машини, не запрацюють тисячі людей, щоб здійснити свою колективну волю — Дніпрельстан, — що оживить ці „і степи і гори“ зовсім новим світлом, зовсім новим життям.

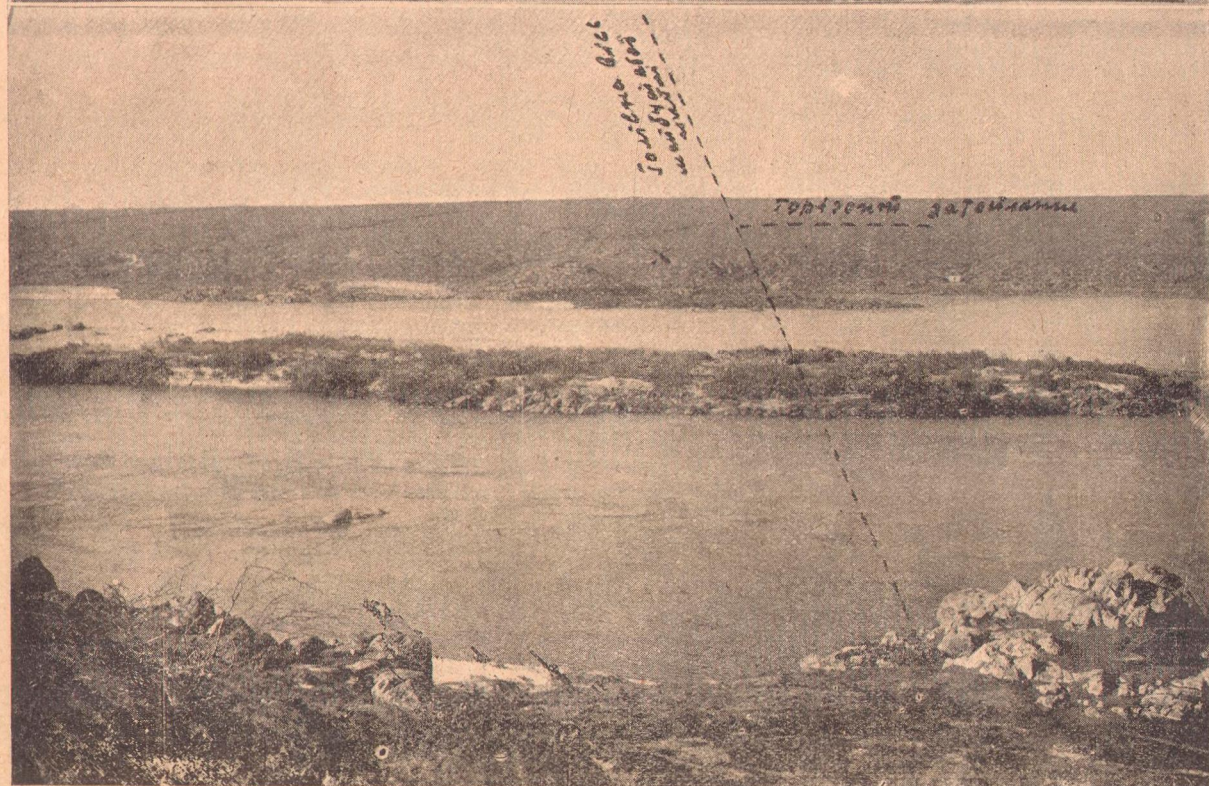
5.

Широка публіка гадає, що питання Дніпрових порогів стало на чергу тільки тепер. Ні, от уже 150 років, як технічна думка б'ється над тим, як і в який спосіб, поперше, „виправити“ природу, щоб зробити Дніпро непро одимим для суден нижче Дніпропетровського, — і по друге, як використати ту силу води, що тут Дніпро має. Звичайно, що спершу, коли техніка була слабо розвинута, коли про широке примінення електрики так для промислових цілей, як і для повсякденного життя не могло

Широка публіка гадає, що питання Дніпрових порогів стало на чергу тільки тепер. Ні, от уже 150 років, як технічна думка б'ється над тим, як і в який спосіб, поперше, „виправити“ природу, щоб зробити Дніпро непрохідним для суден нижче Дніпропетровського, — і по друге, як використати ту силу води, що тут Дніпро має. Звичайно, що спершу, коли техніка була слабо розвинута, коли про широке примінення електрики так для промислових цілей, як і для повсякденного життя не могло й бути мови, технічна думка весь час працювала над одним пи-

Угорі проф. **Александров** (ліворуч) і американський інженер **Купер**. Нижче панорама Дніпрельстану, а внизу те ж місце в теперішньому вигляді

Вигляд на „Стопін“

в кінці XIX стол. почали виникати пороги використати як біле вугілля, гідроелектростанцію.

Інженерів працює над цим. Дніпровими приватний капітал і в особі відомих 1912 році своїх інженерів. У старому виникає один проєкт за другим і на височайшого указу" про початок на Революція відклала це виконання, а у

інженер автор вносив щось нового в наприклад, виросла „третя сторона“ нового енергії для потреб сільського

проєктів. Коли техніка й практика або розвинена, то зупинялися на 5-х, на дві. Нарешті проф. Александров за-

Скеля „Кохання“, де буде збудовано електростанцію. В овалі—та ж скеля

центровій промисловості зараз занято до 3^м мільйонів робітників. Сила Дніпрельстану рівна буде десяти мільйонам чотирьохстам тисячам робітників. Усякому зрозуміло, наскільки збільшується сила пролетарської диктатури вводом в продукцію цих десяти мільйонів механічних робітників.

Сама тресля буде довжиною в 720 метрів, —об'ємом в кілька мільйонів кубів. Район, який охоплює Дніпрельстан, колосальний, він складається в Дніпропетровської, Криворізької, Запорізької, Мелітопольської, Миколаївської Одеської й частини Харківської округ. Цей район і багатий хлібом (з нашого хлібного експорту за кордон), так само і на копалини. Залізни

руди Кривого-Рогу, Марганцеві руди Нікополя, каоліни поблизу самого Запоріжжя, що дасть розвиток нашій алюмінієвій промисловості і т. і.

Але це ще не все. В розмові з керівником геологічними роботами тов. Яковлевим виявилось слідуюче.

— Ми,—сказав він,—правду кажучи, не знаємо того, які ще корисні копалини тут, в районі Дніпрельстану, в. Ми використаємо

нас усякі несподіванки. Як наприклад він вказав на с. Веселянку на р. Конці де цілком випадково один землемір відкрив магнітну аномалію. Т. Яковлів уже веде там розвідку і сподівається найти там великі поклади залізної руди.

— Весь цей район,—казав він нам на прощання,—я не сумніваюсь, насичений підземними багатствами. Треба тільки їх найти і зуміти взяти. І хто знав, скільки для них Дніпрельстанів потрібується!..

7.

Окремо стоїть питання про зрошення чи краще про меліорацію усього південного району України, що так само розв'язується будовою Дніпрельстану. Окремі проєкти нам'чали до 1 міль. 50) тис. гектарів, що їх можна буде зрошити. Проєкт

проф. Александрова, здається відомо, що вона „перекриває“ всі пороги і т. і. Будується гідроелектростанція, будови силою в 650 тис. к. с., які даватимуть енергії, але

центровій промисловості зараз занято до 3^м мільйонів робітників. Сила Дніпрельстану рівна буде десяти мільйонам чотирьохстам тисячам робітників. Усякому зрозуміло, наскільки збільшувється сила пролетарської диктатури вводом в продукцію цих десяти мільйонів механічних робітників.

Сама трєбля буде довжиною в 720 метрів, —об'ємом в кілька мільйонів кубів. Район, який охоплює Дніпрельстан, колосальний, він складається в Дніпропетровської, Криворізької Запорізької, Мелітопольської, Миколаївської Одеської й частини Харківської округ. Цей район і багатий хлібам (2^з нашого хлібного експорту за кордон), так само і на копалини. Залізні

руди Кривого-Рогу, Марганцеві руди Нікополя, каоліни поблизу самого Запоріжжя, що дасть розвиток нашій алюмінієвій промисловості і т. і.

Але це ще не все. В розмові з керівником геологічними роботами тов. Яковлевим виявилось слідує.

— Ми, — сказав він, — правду кажучи, не знаємо того, які ще корисні копалини тут, в районі Дніпрельстану, в. Ми використаємо тільки те, що сама природа виперла на поверхню, як от у Кривому Розі. Але що є у нас під ногами, ми ще не знаємо, а тут можливі для

нас усякі несподіванки. Як на приклад він вказав на с. Веселянку на р. Конці де цілком випадково один землемір відкрив магнітну аномалію. Т. Яковлів уже веде там розвідку і сподівається найти там великі поклади залізної руди.

— Весь цей район, — казав він нам на прощання, — я не сумніваюсь, насичений підземними багатствами. Треба тільки їх найти і зуміти взяти. І хто знає, скільки для них Дніпрельстанів потрібноється!..

7.

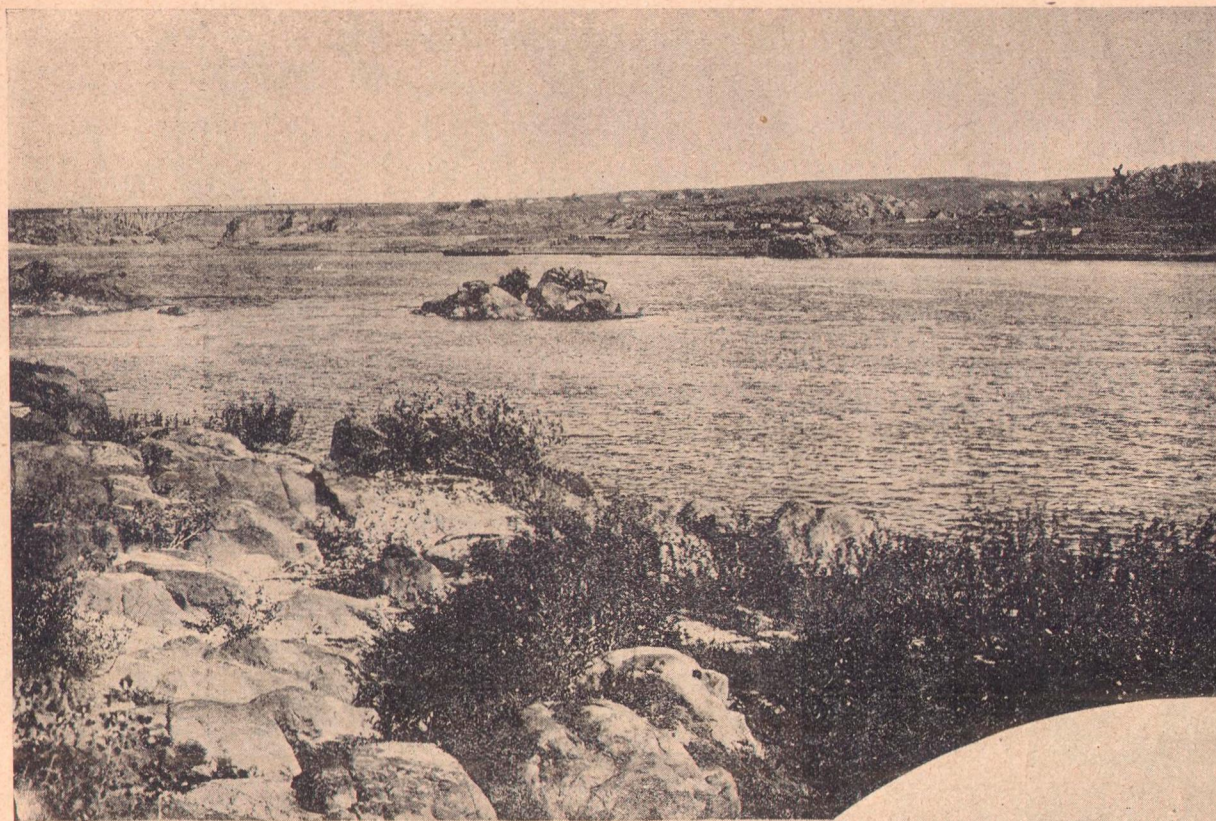
Окремо стоїть питання про зрошення чи краще про меліорацію усього південного району України, що так само розв'язується будовою Дніпрельстану. Окремі проєкти намічали до 1 міль. 50) тис. гектарів, що їх можна буде зрошити. Проєкт теперішній трохи скромніший: він намічав 750 тис. гектарів. Одні плавні, по пе-

проф. Александрова, здається відомо, що вона „перекриває“ всі пороги і будови силою в 650 тис. к. с., які даватимуть енергії, але в 2,8 мільярдів (2,8 мільярд. kwh.)

буде збудовано Електрополіс

Колонія Кічкас, що буде, після спорудження греблі, залита водою

Хут. Звидний, що буде залитий водою; на його місці утвориться затока для пароплавів, що будуть йти з Києва. Знаком X на горизонті одмічено на вхід в канал.

реведенню меліорації, можуть дати 20—25 міл. чудового сіна, при чому більша частина його піде на експорт.

Коли рахувати, що прибутковість з однієї десятини, як то вираховано роботами агронома т. Белькова, що розробляє цю проблему, становить на 42 коп. то мати-

Ясно однак, що південь України обернеться у величезний промисловий район, де поруч індустріальних велетнів буде йти інтенсивне сільське господарство.

Сполучення цих двох елементів відкривав такі перспективи, які стануть зрозумілими тільки тоді, коли станція буде збудована.

8.

Такі перспективи.

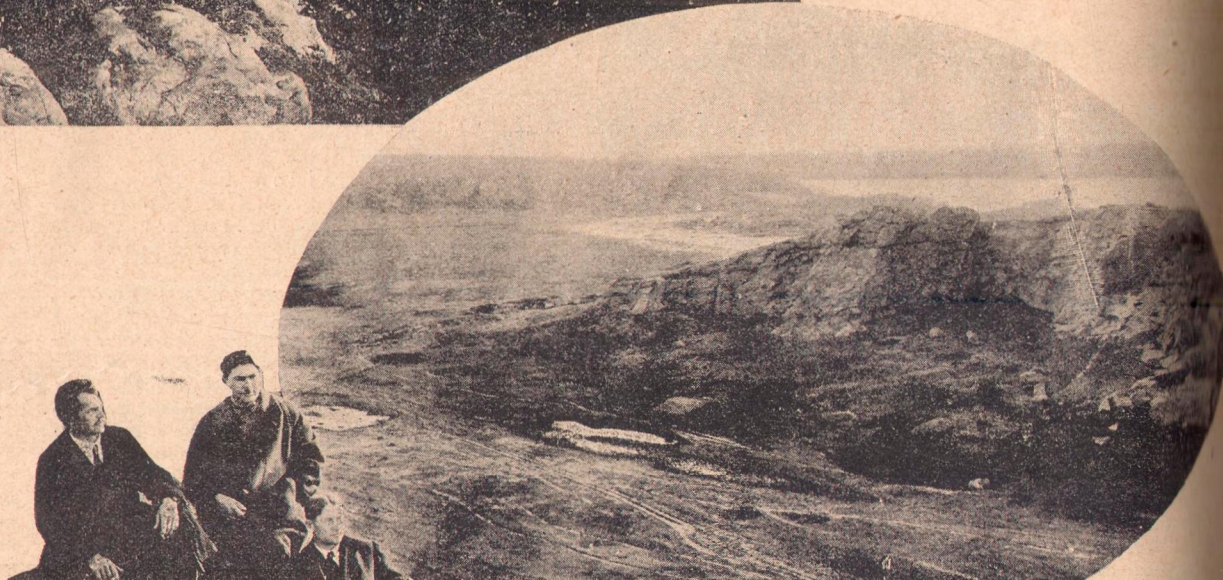
Таке майбутнє.

А коли я сидів і накидав обрисів цієї статті, на дворі бушував вітер, холодний дощ бив у шибки.

На столі у мене, замість електрики, горіла карасінова лампа.

Темна муть стояла за вікном.

Десь внизу, за кілька кроків, шумував Дніпро й тільки доносилися всплески його розгніваних хвиль.

Хут. Звидний, що буде залитий водою; на його місці утвориться затока для пароплавів, що будуть іти з Київa. Знаком X на горизонті відмічено на вхід в канал.

реведенню меліорації, можуть дати 20—25 міл. чудового сіна, при чому більша частина його піде на експорт.

Коли рахувати, що прибутковість з однієї десятини, як то вираховано роботами агронома т. Белькова, що розробляє цю проблему, підвищиться на 42 карб., то матимемо на 300 тис. десятин прибутку що року 21 міл. карб. плюс—як кажуть американці—виграш на широкому експорті хлібних продуктів, що по їхнім підрахункам дасть, ще 12 міл. карб.—значить усього 33—35 міл. карб.!

Ще одно надзвичайно цікаве й важливе питання виникає тут, а саме: з переведенням зрошення стає можливим у нас на півдні культура бавовняника.

Як відомо, центр культури бавовняника в Туркестан і почасти Кавказ.

Але досвіди, навіть на селянських ланах на Херсонщині, довели, що у нас на півдні бавовняник може вистигати, при чому можна одержати, уже при теперішній стадії досвідів, до 3-х міл. пудів бавовни-сирцю.

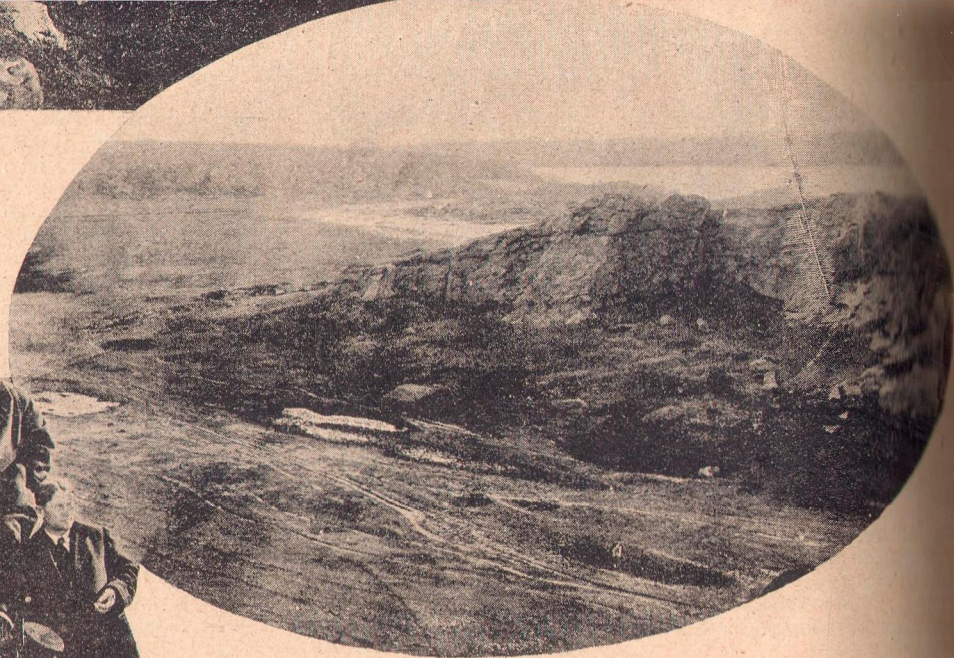
Зрозуміло, що з розвитком акліматизації бавовняника, з вивозом місцевих сортів, з укороченням періоду визрівання—врожайність підвищиться.

Таким чином ясно, що на півдні України можливо буде розвинути свою текстильну промисловість, а 3-х міл. пудів хватить цілком, щоб забезпечити Україну дешевим крамом.

Ось які перспективи відкриває Дніпрельстан перед нами!

Загалом зараз тяжко судити про те, який колосальний товчок він дасть для нашої промисловости, які нові галузі промисловости тут зростуть.

В теперішніх своїх розрахунках ми виходимо із того, що у нас зараз в. Дніпрельстан відкриє нові можливості, нові горизонти.

„Дурна Скеля“,—в ній буде зроблено „Нижні ворота“ каналу для суден. Ліворуч: сидять т. Бельков, керівник агропідвідділом Дніпрельстану, т. Лісовий (наш коресп.), та журналіст Волошин

Тонув у темряві степ. Дикий край. Пустеля.

І тут, через 5 років буде стояти могутня електро-станція, що вальє світлом все навкруги, що посилатиме тепло, енергію й силу на радіус в 300 кілометрів!

На острові Хортиці виросте велетенське прекрасне місто-сад—„Електроліс“.

З берега на берег перекинуться чудові містки.

Людське море буде шуміти тут.

А іскри радіо-станції будуть посилати що-дня відомості—про життя нового пролетарського міста.

А вітер шумів. А дощ бив у шибки.

Все затягла темрява...

Таке те місце зараз, де буде стояти Дніпрельстан, де виросте нове місто—весь осяяний Електрополіс.

Кічкас-Дніпрельстан

26/X—26 р.

УКРАЇНСЬКІ ФІЗКУЛЬТУРНИКИ ЗА КОРДОНОМ

Угорі—населення Відня на спортмайдані під час змагання м'ж робітничими футбольними командами Австрії—УСРР. Праворуч—момент футбольної гри; на передньому плані футболісти Клупп, Трінкль (австр.) і Кладько (УСРР). Ліворуч, унизу—Щемов, Кладько (УСРР), Габергауер (австр.). В правому кутку внизу—футбольна команда робітників-металістів УСРР біля радянського посольства у Відні.

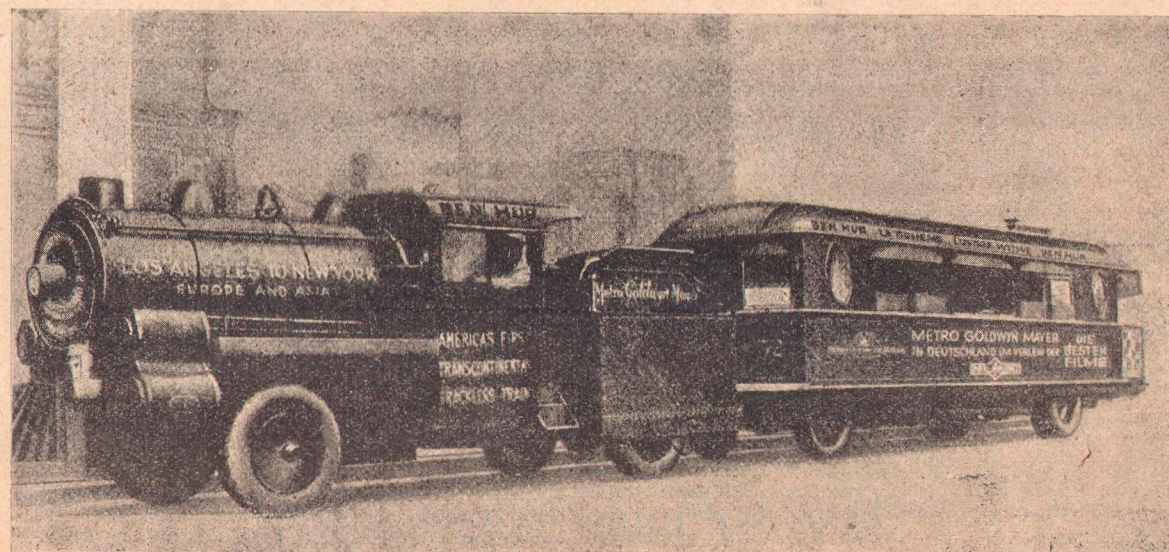
ПОТЯГ БЕЗ РЕЙОК

Нині в Європі гостює споряджений товариством Метро-Гольдвін Майер потяг без рейок—одно з найновіших досягнень техніки.

У першу свою мандрівку потяг виїхав 1-го березня торік з Нью-Йорку. Він об'їздив всю Північну Америку, разом з Канадою та Мексикою і майже точно за місяців, 1-го травня ц/р вернувся до Нью-Йорку. Після тижневого ремонту, однак, без зміни обох моторів по 90 кілосил кожний, потяг 7-го травня навантажено на пароплав „Міноноска“. Отже, потяг почав свою другу і цього разу кругосвітню мандрівку. 17-го травня він прибув до Лондону, об'їздив всю Англію, потім переправившись через Ла-Манш, об'їздив Голандію та Бельгію. На початку червня він був уже в Берліні.

Потяг сконструйовано за останнім словом техніки, і скрізь, де він проїздить, викликає велике зацікавлення.

А.

ЕПІЛОГ ОДНОГО ЛІТА

Оповідання Ол. Коржа

Учора я одержав звістку про смерть Полі. Вона умерла в дальнім селі від невіміло-штучного аборту, що його робила якась її знайома тітка. От і все. Але це ж для вас темна історія. Мене це мучить. Чекайте. Ось деталі.

Це літо я не жив у місті. Воно остогидло вкрай! Я остаточно наважився з ним розлучитися. Я давно вже мріяв про те, як би зникнути, щезнути, загубитися десь в гущині, де життя напівсонне-тихе, де квітне віками голубий, непорушний спокій.

І от, випадкова зустріч з дідом Максимом—і задуми мої вже здійснилися.

Це було в дачному поїзді. Я їхав тоді з переломістю на стави, у бувший князівський маєток. Симпатичне, добре лице незнайомого діда мені кинулося у вічі і якимось одразу з ним розбалакався.

Дід з дальніх околиць, зі степу. Лагідним, теплим струмочком текла розмова.

Я розпитував про життя на селі, говорив, що збираюся в степ, та не знаю, де буде краще.

— І-і-і, сину, ви не знаєте нашого краю...

Дід розхвалював свої Палестини і запрошував жити до себе:

— Приїжджайте, громадянині; баштан у мене є, стерегтимем укупі.

Мене це втішило і я охоче дав згоду.

А коли дід довідався, що я маю рушницю, то його бажання, щоб я приїхав до нього, було безмежним.

Справа скінчена.

Повернувшись зі ставів, я почав збиратись. І на другий день, захопивши з собою білизну, рушницю, примус і деякі книги, я вже був у діда Максима.

В моїй уяві, вже як кризь сон, неясно малювалися стіни, вікна, кутки а в кутку ліжка. Я вже забував про те, що люде живуть у якихось клітках, кімнатах, і нічого не мають спільного з моїм житлом-курінем. Так. Мое помешкання — напів-

глибочезний яр. В куріні для безпеки була в нас рушниця і добрий кий. Перше—належало мені і друге—дідові.

Дід говорив:

— Ти, Володимире, чи обженешся своєю „пукалкою“, а я вже як під плесну кого кийом, то скотиться в яр одразу..

В ночі позиції наші такі: я стережу від гаю, а дід од яру. Коли йому зробиться сумно, або десь-щось шелесне, тоді нагукую:

— Ти, не спиш? а ну „пукни“.

Я знаю, що дідові моторошно стріляю, і постріл його заспокоює.

Бувало і так: дід засипав нервово роком, на голій землі, а потім прикинувшись, стрівожений біг до мене.

— Що?—питаю.

— Пукни... я трохи заснув-буні, не знаю чи сам, чи яке „навождення“ над самим ярком... і як бо ж я не упав..

— А кийок ваш де?

— А кат-зна. В ярку мабуть, може лежить собі, там де спав.

І зливано-журно:

— Що ж це—га? Ти не чув-буні шелесту?

Я кажу, що не чув, що усе в разд, баштан цілий, ніхто не приходив красти, а потім „пукав“ і йшов з дідом шукати кия..

Без крадіжок, всеж таки не було.

Однієї ночі, під свято, дід забувся кількох, найкращих, кавунів, що їх він гадав на насіння залишити. Бідний трохи не плакав. Як же? Під самого носа украдено. Він навіть бачив, як хтось ходив по баштані, і подумав чомусь, що то я.

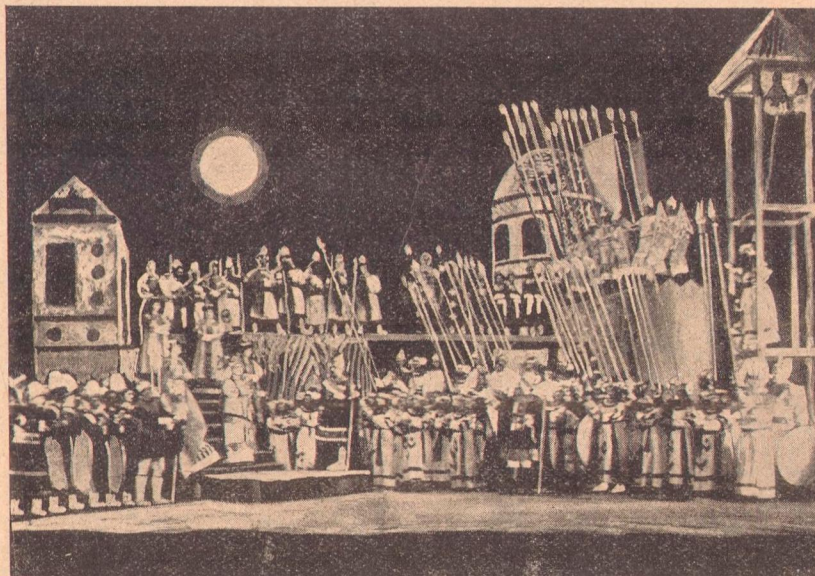
— У-у, прокляті—лаявся він опісля—очепав-би окаяних, кий потропив би на кандурки.

Як виявилось потім, крадіжку вчинили селянські хлопці, які ще комусь на селі хвалились, мовляв, там дід хай не дуже, а то й у ярку ще буде.

Справа не зовсім приємна. Дід уже й справді боявся. Він не хотів регти більш од яру і ми помінялись місцями. А згодом у нас на баштані

був третій довірний—Жучок.

Місячними ночами, зовсім було безпечно.

Одеська опера. „Князь Ігор“. Оформлення А. Петрицького

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

І розпитував про життя на селі, говорив, що збираюся в степ, та не знаю, де буде краще.

— І-і-і, сину, ви не знаєте нашого краю...

Дід розхвалював свої Палестини і запрошував жити до себе:

— Приїзжайте, громадяни; баштан у мене є, стерегтимем укупі.

Мене це втішило і я охоче дав згоду.

А коли дід довідався, що я маю рушницю, то його бажання, щоб я приїхав до нього, було безмежним.

Справа скінчена.

Повернувшись зі ставів, я почав збиратись. І на другий день, захопивши з собою білизну, рушницю, примус і деякі книги, я вже був у діда Максима.

* *

В моїй уяві, вже як крізь сон, неясно малювалися стіни, вікна, кутки а в кутку ліжко. Я вже забував про те, що люди живуть у якихось клітках,

кімнатах, і нічого не мають спільного з моїм житлом-курінням. Так. Моє помешкання — напівфантастичне, запозичене у далеких предків. Я б ніколи не хотів би з ним розлучатися, коли б не суворі зими зі своїми бісівськими хугами і тисячі інших перешкод.

Дід Максим, будуючи цього куріня, говорив:

— Буде тобі, Володимире, „кабінет“ на славу... Тільки б укрити потовще соломою...

(Дід мене звав на „ти“, по іменню, за моїм бажанням)

Я допомагав у роботі, і курінь вийшов справді на славу. Просторий, світлий — у ньому вміщався весь день, і баштан був немов на долоні. Для входу була чималенька дірка, яка у негоду затулялася щільно дверцями. Жодні дощі не могли нас дошкулити і тільки шуміло довкола.

Баштану було з десятину. З одного боку межував з ним гай, а з другого—

Одеська опера. „Князь Ігор“. Оформлення А. Петрицького

— У-у, прокляті — лаявся він опісля — очепав-би окаєних, кий потроцю би на кандурки.

Як виявилось потім, крадіжку вчинили селянські хлопці, які ще кому на селі хвалились, мовляв, там дід хай не дуже, а то й у ярку ще буде...

Справа не зовсім приємна. Дід уже й справді боявся. Він не хотів стирегти більш од яру і ми помінялись місцями. А згодом у нас на баштані

був третій дозорний — Жучок.

Місячними ночами, зовсім було безпечно.

Від краю до краю видно увесь баштан і я стеріг тоді сам, а дід собі спав у куріні солодим, кавуновим сном...

Я дивлюсь на безхмарне небо, на місяць.

Падали зорі і гасли десь [напівзльоті].

Я згадував роки, дні, забував про баштан, і вся ніч протікала в думках.

Зникали теорії, вчені, філософи.

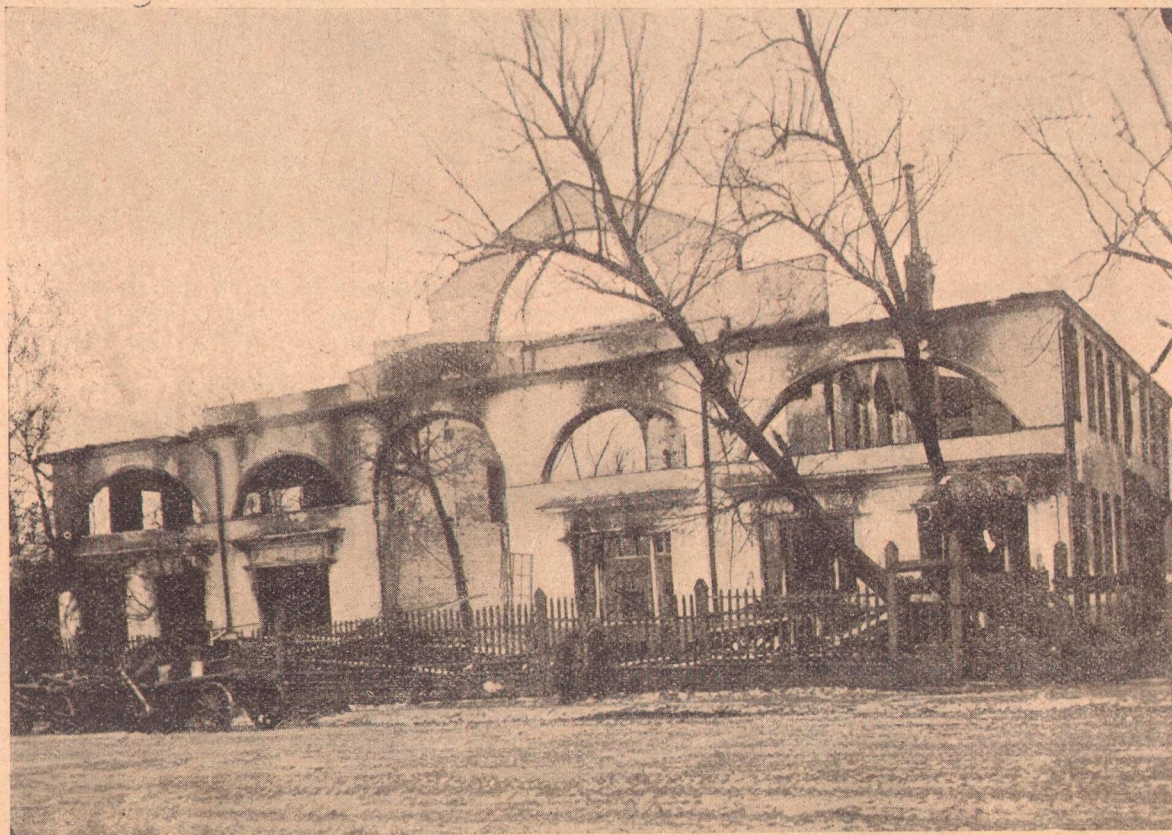
Сонні поля і гайок, фантастично осяяні, ховали більше мудрості, ніж усі факультети.

Ія — бідний студент кам'янів, глибоко грізнув у землю...

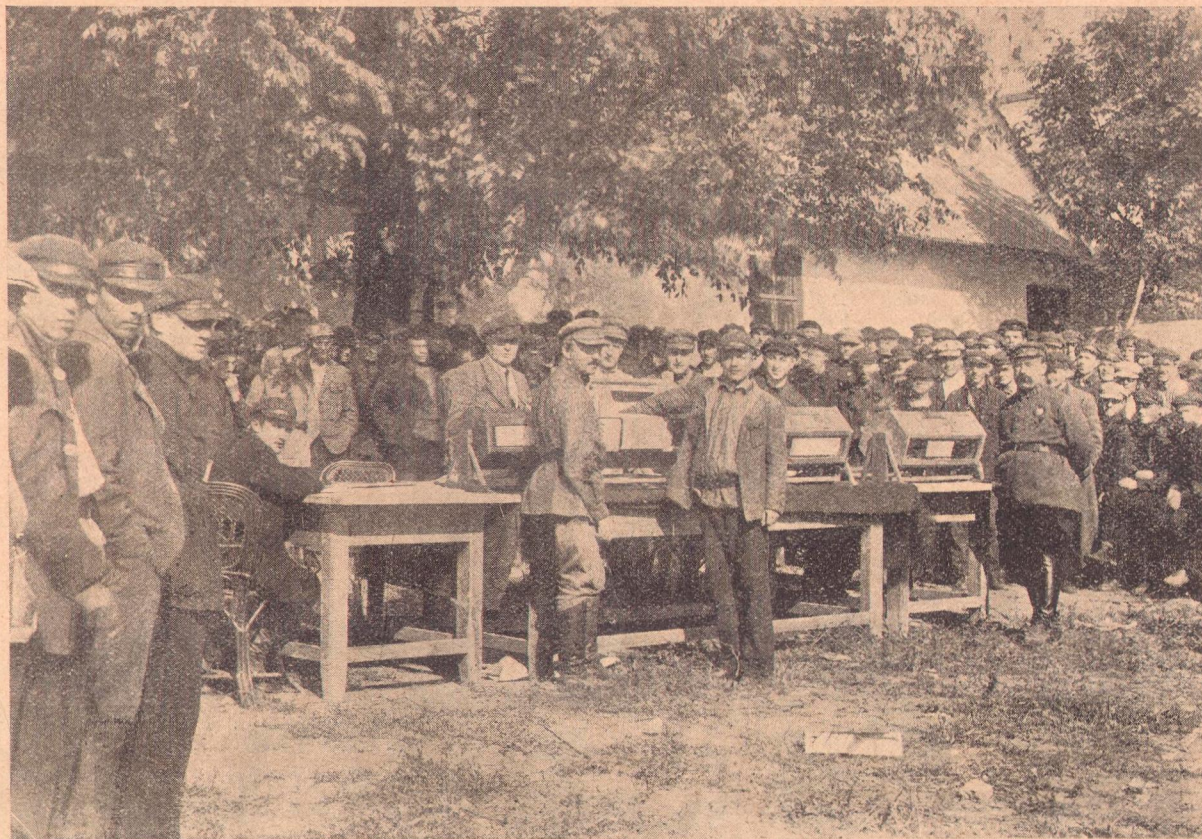
.. Не вертався б більше до міста, лишитися б тут, у степах, і замість усіх лекторів, не краще б послухати діда Максима?...

Так в думках проходила ніч, гаснув місяць, зорі, і туман звисав над баштаном.

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

1-го листопада в Москві від електричної іскри загорілася найкраща в РСФР фабрика „Межрабпом-Русь“. Фабрика згоріла до щенту. Від неї залишились лише стіни. Під час пожежі поранено 30 чоловіка. По при-
близному підрахунку загинуло майна на суму біля 750.000 карб.

Призов новобранців на місцях. Призивники Черкаського району тягнуть жеребки

Москва. Захопившись романом, я не міг одірвати очей від книги. Можна було б прийти на баштан, повизбирувати усі кавуни—я продовжував би читати—радіти за хороброго Киришу й печалитись тихо за Юрія...

Збігло пів дня—як зацьхвостом мелькнув.

Я не зчувся коли повернувся лід і загомонів біля куріня.

Він прийшов із якоюсь дівчиною.

— Ти живий тут?

— Ж-и-в-и-й.
— Ну я тобі, ось „барішню“ привів...

Я поклав під подушку книжку і виліз із куріня.

— Дуже приємно,—кажу.

Дівчина засоромлено посміхнулась і опустила додолу очі.

І раптом, чомусь, у моїй голові промайнули боя-

ришня Настя, Юрій і церква „Спаса на Бору“. Пильніше вдивився в дівчину.

Рожева обличчям, гнучка, із очима озерними...

Була до вподоби. Їй було років сімнадцять.

Солодке якесь хвилювання пройшло по моєму тілу...

Дід, немов відгадавши мої думки, запитав:

— А що, гарна краля?

Потім додавив:

— Найдеш цій кралі гарненьких кавунців.

Сказав і пішов по межі вздовж баштану.

Я лишився сам з незнайомкою. Біля куріня лежало подіб'я стільця—невеличкий пеньок з гаю. Я подав цього пенька „кралі“.

— Прошу, сидіть.

Дівчина несміливо сіла. Вона все ще соромилась і продовжувала дивитись на мене.

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

Привоз новобранців на місцях. Прививники Черкаського району тягнуть жербки

Умірали дні
в курінем.

Було сіро,
варилося небо,
ні теплі літні
дні, проходили,
ні пригрівало
ще живими со-
ками

вигравала земля... Тільки-но кавуни почали вбиратися в себе, як на
улиці вже з'являлися покупці—дітвора—пастухи, що приносили крашанки
грошей. Проте, кавуни почали стигнути рано. Весь липень година
на сонці і під серпень на баштані уже було чим гордо похвалитися.
З кожним днем відвідувачів-покупців все збільшувалося і збільшу-
валося.

Продаж кавунів, цю справу, дід цілком доручив мені.

Правда, і він продавав спочатку, поки з ним не трапилася одна не-
приємність. Мене не було на баштані і хтось із пастухів захотів поглуми-
ти над дідом. Замість справжніх яєць йому дано на посміх цілий десяток
фальшивих. Виторгували що-небудь?—питав я потім. Та е... на яєшню.
Смерділо ж від
яєшні.

З того дня, дід
три чорти, геть
пастухів, і як
загалом, хто при-
ходив, він зав-
жди мені радив їх
відганяти.

Рідко хто брав
у мене гроші.
Більшого плати-
ли маслом, смета-
но, яйцями. Все це
я зберігав собі, а
гроші давав на тю-
м. Я був без кін-
ця жадний, як
тій хабар.
Середній кавун
давав фунт мас-
ла, десяток яєць і
якщо мені несли
пиріжків, неначе
на чужому
дні. Ех, щедрість
наша, і моя мисль-
на жадність!

Умірали дні під
небом...

Одного разу
поїхав на село.
Взяв собі в ку-
ртку і читав „Юрія
Давидського“. В
дальшій малюва-
ні, трівож-
лив, ляхи, по-
вернувшись до Росії,
Новгород,

ришня Настя, Юрій і церква „Спаса на Бору“. Пильніше вдивився в дівчину.

Рожева обличчям, гнучка, із очима озерними...

Була до вподоби. Їй було років сімнадцять.

Солодке якесь хвилювання пройшло по моєму тілу...

Дід, немов відгадавши мої думки, запитав:

— А що, гарна краля?

Потім додав:

— Найдеш цій кралі гарненьких кавунців.

Сказав і пішов по межі вздовж баштану.

Я лишився сам з незнайомкою. Біля куріня лежало подіб'я стільця — неве-
личкий пенёк з гаю. Я подав цього пенёка „кралі“.

— Прошу, сі-
дайте.

Дівчина несмі-
ливо сіла. Вона все
ще соромилася і
продовжувала дивити-
ся в землю. Але
слово за словом і
ми розбалакалась.

Незнайомка
звалась Полею і до-
водилася якоюсь
родичкою дідові.
Мені не хотілося з
нею розставатися і
за гадкою, що вона
ось-ось утече, роби-
лося сумно. Проте,
їй треба було поспі-
шати. Я їй часту-
вав кавуном і про-
хав частіше прихо-
дити в гості. Поля
обіцяла: „прийду
на спаса“. Я вико-
нав дідову волю:
найшов гарненьких
кавунців і поклав
їх у кошик.

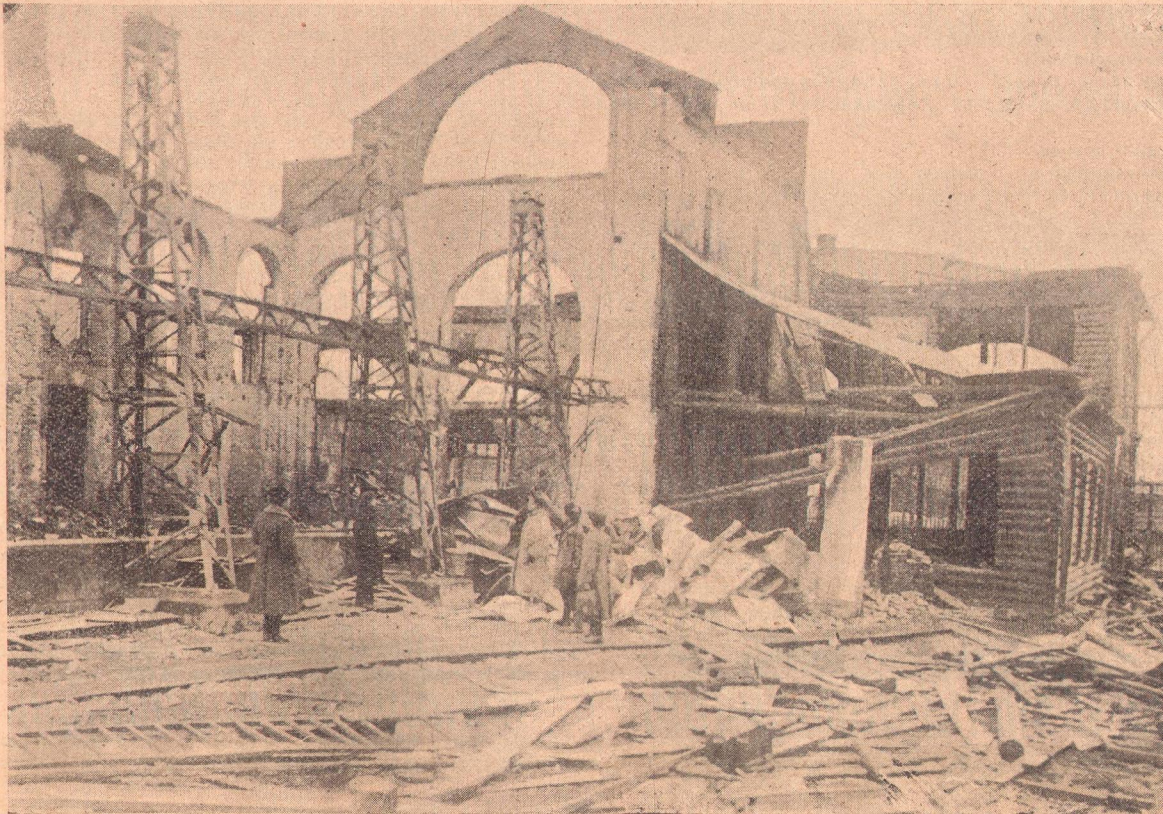
Кошика я дав
свого. Поля подяку-
вала і зібралася до
дому.

— До свіданія,
— промовила тихо.

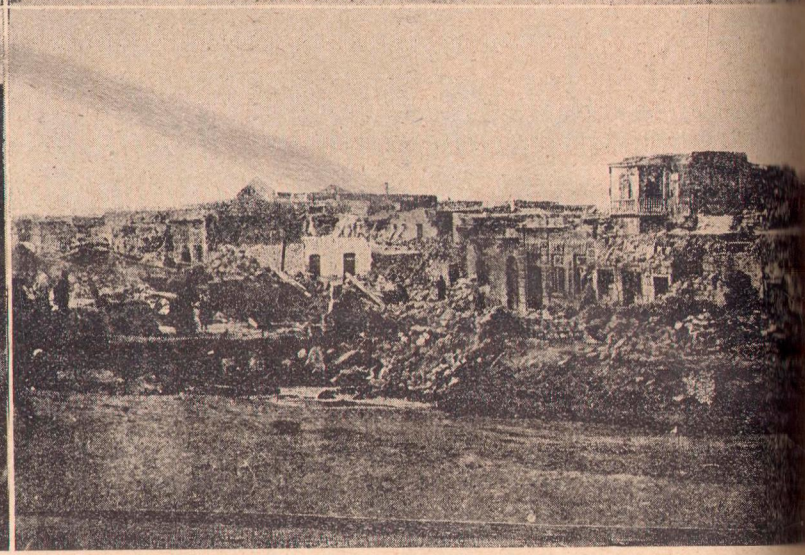
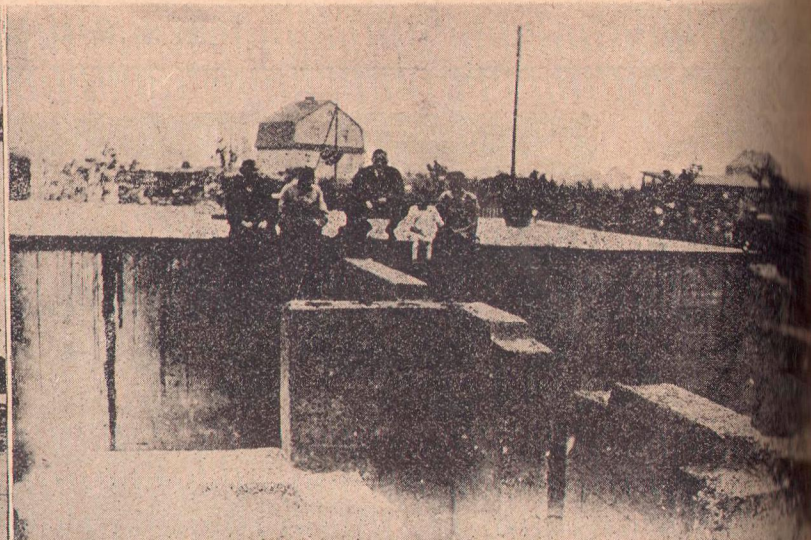
— Бувай, ша-
слива, деготка.

— Прощайте
дідуся — крикнула
Поля у другий бік
баштану і геть пі-
шла своїм шляхом.
Така хороша, мила...

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

В огні згоріла коштовна апаратура, сотні костюмів та плівка, а також кілька частин з не випущених ще картин. Характерно, що на початку пожежі з будинку фабрики вискочив оператор з кіно-апаратом і зняв всю пожежу

Землетрус в Левінакані (Арменія). що стався в останніх числах жовтня. Ліворуч угорі—зруйновані будинки в Левінакані. Нижче—зруйноване село Капалі, в 8 верстах від Левінакана. Угорі праворуч—колонія німецьких поселенців „Гелігсдорф“. Нижче — загальний вигляд Левінакану після землетрусу.

* * *

На „спаса“ ще тільки почало на свій благословлятися, як дід залишив мене одного на баштані, а сам пішов на село до церкви.

Він ще свято вірив у бога і поспішав до вутрені, щоб уже помолитися так як слід.

„Хай собі дід там молиться, а мені треба б поспати“.

Подумав,—увійшов у курінь, постелився, ліг і хутко заснув передра-
нішнім сном.

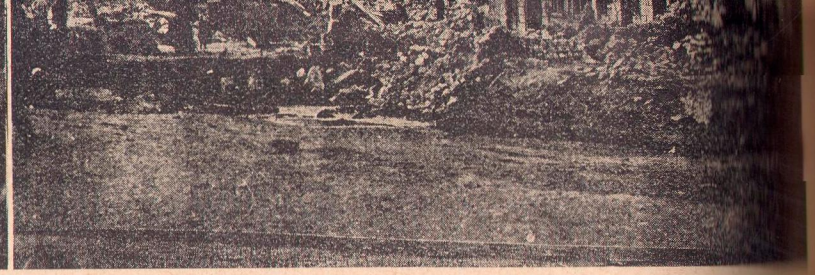
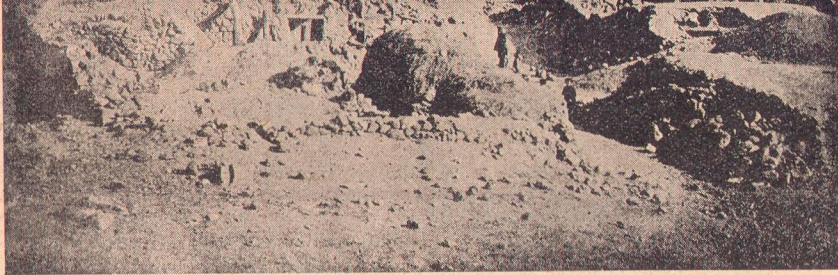
На цей раз, Поля була розв'язано-балакуча і все посміхалаєб. Її очі мельк-мельк, блись-блись, немов блискавиці, радісно мигали і засліплювали світ перед мене. Я запрохав Полю в курінь.

Спочатку я її про щось розпитував, далі показував книги, малюнки, які—не пригадую. Під кінець, я уже не міг володіти собою і почав їй гадати ноги.

— У вас, Поля... Я, Поля...—хотів говорити, та тільки—горів.

Поля зніяковіла і пробувала тікати: я затримав.

— Мені тут душно... ходіте з куріня.

Землетрус в Ленінакані (Арменія). що стався в останніх числах жовтня. Ліворуч угорі—зруйновані будинки в Ленінакані. Нижче—зруйноване село Канакан в 8 верстах від Ленінакана. Угорі праворуч—колонія німецьких поселенців „Гелігсдорф“. Нижче — загальний вигляд Ленінакану після землетрусу.

* * *

На „спаса“ ще тільки почало на свій благословлятися, як дід залишив мене одного на баштані, а сам пішов на село до церкви.

Він ще свято вірив у бога і поспішав до втрянні, щоб уже помолитися так як слід.

„Хай собі дід там молиться, а мені треба б поспати“.

Подумав,—увійшов у курінь, постелився, ліг і хутко заснув передранішнім сном.

Солодко спалось. Прокинувся—сонце було під обідом і оглядало баштан, поля.

Три мертвих ховрашки лежало мені біля ніг.

Нащо ця охвіра, і хто вимагав її?

Веселий Жучок, простягнувши передні лапи, лежав навпоперек входу в курінь і хахав. Він кидав погляд на бідних ховрашків, потім на мене і ніби запитував зором.

Я погладив йому чорну голову.

Мій Жучок! Скільки винищив він ховрашків! У ніч стереже баштан, а весь день десь гасає полями, працює на користь громаді, і ніколи не знає за це нагороди.

— Хороший цюця, а цюця—і я гладив іще йому голову.

Потім забрав ховрашків і одніє в яругу.

На селі дзвонили. Далекий од віри у бога, від свят релігійних, я слухав ці дальні урочисті дзвони і якоесь приємно було на серці. Бовдзень, дзіні-дзілі, бовдзень—йшла полями луна і десь танула, танула...

День був чудовий. Жучок відпочивши трохи, знов кудись зник полювати.

Я ж ні дочого не міг прикласти рук і нудився. Дід мав прийти аж увечері. У кошику масло, яйця, але не хотілося їсти. Я перебував у якомусь вібруючому чеканні. До мене ж повинна прийти Поля. „Поля, Палагея, Поліна, Полюся“—я жував це ім'я й не хотілося їсти.

Наглядив шуліку і почав стріляти.

Вистрілив двічі—не поцілів.

Шуліка лишився живий—полетів своїм шляхом.

...По обіді прийшла Поля. На ній було все новеньке: хустина, кохта, спідничка. У своєму не хитрім селянським вбранні вона була просто чудова. Її незвичайна врода запала мені у серце і якоесь потьмарила розум.

— А я вам гостинця... —

Відкидаючи капустиного листка з кухля, тихо мовила Поля.

— Що таке?

— Вгадайте. Меду вам принесла... У нас є бджоли.

— ...А, у вас є бджоли... меду принесли. Це гарно... Дякую.

Я говорив, але слова губились як вівці і в очах сутеніло.

— Дякую за гостинець. У вас значить пасіка... А наш дід пішов до церкви...

— Кавуна святити?—з посмішкою запитала Поля.

— Ні так, богу молиться. А мені одному невесело... Шулік стріляю... Тепер веселіше з вами.

На цей раз, Поля була розв'язано-балакуча і все посміхалась. Її очі мельк-мельк, блись-блись, немов блискавиці, радісно мигали і засліплені світ перед мене. Я запрохав Полю в курінь.

Спочатку я її про щось розпитував, далі показував книги, малюнки, які—не пригадую. Під кінець, я уже не міг володіти собою і почав їй дити ноги.

— У вас, Поля... Я, Поля...—хотів говорити, та тільки—горів.

Поля зніяковіла і пробувала тікати: я затримав.

— Мені тут душно... ходіте з куріня.

— ...Вам душно?—фу-фу—почав студити в обличчя і жагуче поцілував.

— ...Моє ціп'ятко, пестив і тиснув її до себе... —

— Ціп-ціп-ціп, Поля... — я не давав їй говорити:

— Ціп-ціп-ціп-ціп...

Я—злючий деспот. За час мого перебування в полі у мене з'явилися звірячі інстинкти далеких предків. Що я зробив з бідною дівчиною? Її майже силоміць, її заставив віддатися. Вона плакала, тихо благала: не треба. Я ж говорив, що це нічого, геть зовсім не те, що вона гадає. Мовляв, так і так... Запевняв, дурив молоду беззахистну людину...

Коля Поля зібралась до дому, я зірвав їй два кавуни: більш не захотів брати—не зручно і важко, а йти далеко.

Дивилась журно, уже не сміялась, в очах блискавиці погасли.

Я провів її ген за гай, і там розпрощався.

Було вже надвечір. Повертався до куріня з захованим в серці сумом. Починав щось наспівувати, але не виходило. Йшов мовчки. Голову гнітала якісь нехороші думи. В долині щось мелькало чорне й зникало. Ворона літала, чи може то тільки вздрівалося? Вдивлявся й нічого не міг розібрати. Та ось воно ближче: На зустріч мені біг жучок і в зубах його був ховрашок...

... Незабаром повернувся дід.

Він був стомлений, говорив неохоче, і зараз полів відпочивати в благословенний курінь...

* * *

На початку вересня я залишив діда, баштан.

Полі від спаса вже більше не бачив.

Відїзджаючи, я дідові дав свою адресу, і прохав його завжди заходити до мене, коли він приїде чогось до міста.

Нерозгаданий смуток лежав на серці.

Почував себе не зовсім вільним, пригніченим.

Прекрасний забутий образ обдуреної бідної дівчини стояв перед мені і гнітив, гнітив...

І от, учора від діда Максима я довідався, що Полі нестало.

Я навкі втратив живе всекохаче серце!

... Поля, Поля...

ЛЮ-ІН

Нарис Леонида Ес.

Лю-ін—по хінському означає „панті“.

А пантами звуться по нашому молоді, ще не зазублені оленячі роги.

В середні віки була така наука—алхімія, а метою вона мала відшукати або створити джерело життя—життєвий елексир. Кожний мав свій „життєвий елексир“—джерело усього крім життя.

Поступ немичущий—і від алхімії, емблематичних черепів, палаючого вогню й таємничих порошків людськість прийшла до медицини, хірургічних приладдів, до вівісекції, до малпи. Від Каліостро—до Воронова, від елексірів—до насіннєвих залоз шимпанзе.

Такий шлях Заходу. Схід має інший шлях. Усім відомо, що порох прийшли хінці в той час, коли „культурний Захід“ не мав про нього ані найменшої гадки. Проте далі пороху хінці не пішли. Так само і з „життєвим елексиром“. Історія не знає такого часу, коли б хінці не знали жень-шеню „пантів“, тоб-то молодих, ще не зазублених оленячих рогів (по хінському вони звуться лю-ін,—їхньої цілющої та збуджуючої сили. Це був для них „життєвий елексир“. І тепер так само в них.

Що-року, коли сонце розірве серпанок приморських туманів, а тайга освітлюється липневими бликами по зеленому, кучерявому листу йдуть по панті.

Ідуть у гущавину, по заповідних кутках тайги, по гористих ухлах—де щелини дихають холодком; ідуть на тижні, на місяці.

Ціняться панті і зюбрів і плямистих тибетських та сіамських, оленів. Панті лося й північного оленя—не цінні.

Ще три десятки років тому мисливець за літо здобував до 30 пар пантів, а кожна пара—ізюбра півтора, двісті, а плямистого—чотириста й більш.

Ще колись. А з зараз—п'ять пар за пантовку (мисливський сезон)—добре. Роки безоглядного, варварського полювання, коли рідкого плямистого оленя, що вберігся тільки в Примор'ю, вбивали на м'ясо—зробили своє. Ізюбр трапляється, а плямистий олень на волі майже зник.

* * *

По той бік Амурської затоки за Лебединою лагуною болотняним переїздом витягся в море півострів. Гористий, вкритий густим листовним лісом. Майже сорок років тому осів там коновод Янковський. По зелених скелях, по диких ярах замітив він частих гостей—череду плямистих оленів. Заборонив полювання, улаштував охорону, взимку для підкормки розсилав кукурудзу—й через 20 років на півострові паслося щось 700 голів. Тоді він огородив чотирьохаршинним муром до моря 2000 десятин.

Таким чином 1938 року повстав розплідник плямистих оленів Янковського.

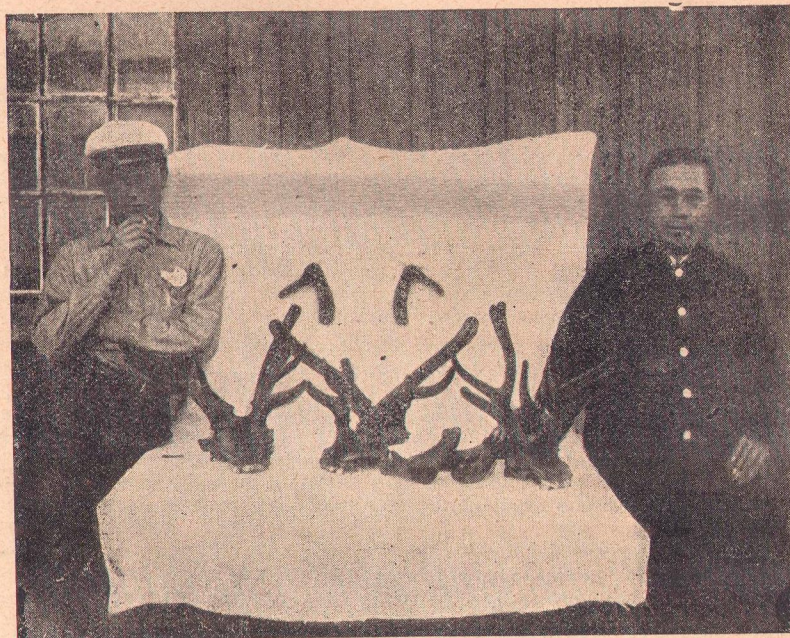
1916 року у розплідникові нараховували понад 2000 голів. Це був найбільший у світі розплідник плямистих оленів. Щороку вибивалося більш сотні пантатів...

Зараз там державне господарство „Сидемі“.

Коли 1922 року розплідник перейшов до держави—там залишилося тільки 200 оленів. Колишній власник Янковський, передбачаючи неминучу втрату себе цього маєтку-розплідника, зробив усе, щоб мати з нього можливість заріє. Пантатів стріляли без ліку, без розбору, без обережності,

* * *

Коли ввечері, приїхавши до „Сидемі“, я знайшов Аграната й назвався йому: „Я, мовля, журналіст, приїхав оглянути розплідник і хотів би про це побаблукати з Вами“—він якось ніякого засовав картузом по голові й відповів тихо, повільно, з однієї ноги на другу: Так з чого ж ви до

Молоді оленячі роги (панті) в конторі Дальдержторгу

берігся тільки в Примор'ю, збивали на м'ясо—зробили своє. Ізюбр трапляється, а плямистий олень на волі майже зник.

* * *

По той бік Амурської затоки за Лебединою лагуною болотняним переїздом витягся в море півостров. Гористий, вкритий густим листовним лісом. Майже сорок років тому осів там коновод Янковський. По зелених скелях, на диких ярах замітив він частих гостей—череду плямистих оленів. Забавив полювання, улаштував охорону, взимку для підкормки розсипав кукурудзу—й через 20 років на півострові паслося щось 700 голів. Тоді він огородив чотирьохаршиновим муром до моря 2000 десятин.

Таким чином 1908 року повстав розплідник плямистих оленів Янковського. 1916 року у розплідникові нараховували понад 2000 голів. Це був найбільший у світі розплідник плямистих оленів. Щороку вибивалося більш сотні пантачів...

Зараз там державне господарство „Сидемі“. Коли 1922 року розплідник перейшов до держави—там залишилося тільки 100 оленів. Колишній власник Янковський, передбачаючи неминучу втрату на себе цього маєтку-розплідника, зробив усе, щоб мати з нього можливу прибуль. Пантачів стріляли без ліку, без розбору, без обережності,

* * *

Коли ввечері, приїхавши до „Сидемі“, я знайшов Аграната й назвався йому: „Я, мовляв, журналіст, приїхав оглянути розплідник і хотів би про це побалакати з Вами“—він якось ніякого засовав картузом по голові й відповів тихо, переступаючи з одної ноги на другу: „Так, а чого ж ви до мене, я, власне, сторож; це вже ви з завідувачим—він вам розкаже“.

Агранат—це мисливець, пантовщик. Старий, маленький, зморщений. Це в Янковським приїхав він на півостров, ще хлопчиком стріляв пантачів. Стріляти пантача—справа не легка. Агранат сам тільки й стріляє. Цього йому треба встрілити 40 пар. Далі, коли ми з ним цілі дні блукали по парку, шукали пантачів, він багато розказав мені про них.

До вечора Агранат убив двох пантачів. Відрізав голови. Приніс, здав в контору. За кожну йому, поверх платні, по 6 карб. Там же в конторі ці пантаци з пантами прийняв Тао-Дзі-Мін. Він представник хінської фірми і знов уважений Дальдержторгу приймає від Держторгу по 480 карб. за пару пант. Тут же оброблює їх для своєї фірми, виплачуючи Держторгові по 540.

Це зветься—зовнішня торгівля.

Обробляють панти довго виварюючи й висуючи їх. Пантовар обов'язково мислив. Обережно відділить від черепа лобну частину з пантами, очистить від м'яса, мозку, прив'яже шворкою до рогачика і в казан з окропом. Споткнувши один ріг—зробить ним 5—7 кругових рухів, далі так само другий. Потім трічі, тоді хвилини на 10 остуджує на столі. А далі—знов у казан. Так перший день варить годин 5—6, а далі одв'язує від рогачика й сушить на свіжому повітрі, а коли непогода, тоді сушить над казаном з вугіллям. На другий день знов варить, але вже трохи менше. Далі знов сушить, знов варить. Так днів двадцять, а коли й місяць. Залежить від пантів. Останні дні варіння тягнуться менш години. Скільки день варити—це секрет пантоварів—хінців. Росіянам він не відомий.

Коли панти готові—вони тверді.

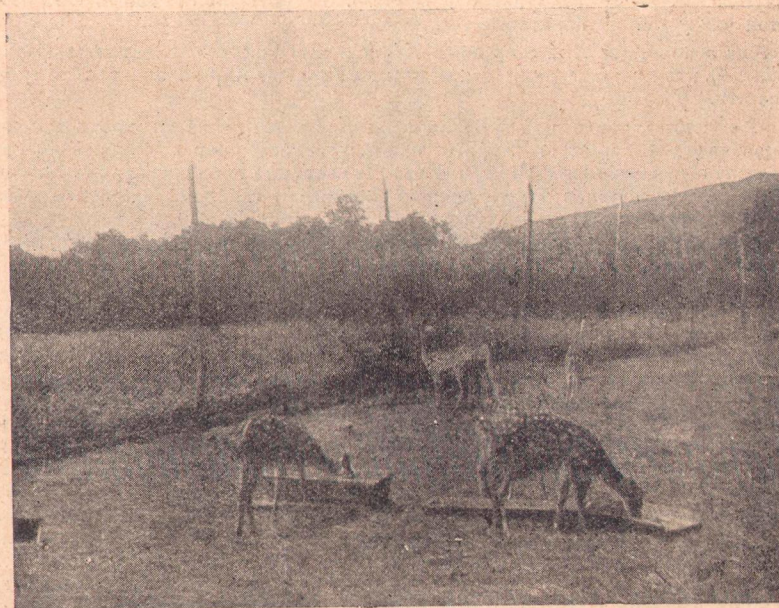
Готові панти йдуть здебільшого у Південну Хіну—Шанхай, Гонконг.

Там вони продаються маленькими вісовими частинами, їх труть на порошок, змішують із роздрібним жень-шенем і варять у густому липкому сиропі з ведмежих кісток, додаючи де-які морські баговіння, що мають в собі і коріння астрагалу. І... хінський „життєвий елексир“ (у формі пилюль) готовий.

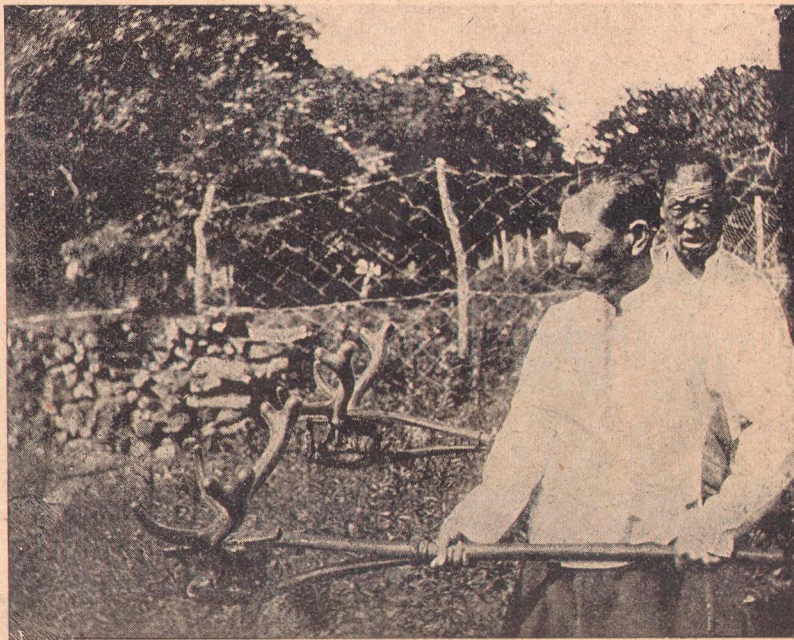
Приймають його вранці і ввечері.

Приймають його, як казав Тао-Дзі-Мін—„старика—40 года і більше. Мала мадама любі—мала мада, мого любі—много мада. Твоя молодой, твоя мада“.

Не тільки в цих пилюльках, не тільки в пантах, але навіть у старих скинених оленячих рогах хінці знаходять якусь силу. І часто в конторі Держторгу можна бачити хінця—„два фунта рога мада“. Ріжуть, труть на порошок пант.

Олені у державному заповідникові „Сидемі“

Один із моментів обробки пантів: хінські „алхіміки“ просушують витягнені з окропу панти на вільному повітрі

СТАРА АРХИТЕКТУРА ХАРКОВА

Стаття М. Павленка

Харків—молоде місто, а тому він не може похвалитися старими будівлями—дуже старовинними пам'ятниками, якими пишались інші міста на Україні. Найстаріші пам'ятники старого будівництва припадають на кінець XVII століття. Значно більше їх Харків має з XVIII в.ку. Зараз ми будемо говорити про той стиль у мистецтві, що зветься стилем „Empire“. Стиль цей з'явився в другій половині XVIII ст. в західній Європі, прийшовши на зміну старому стилю „Бароко“, як реакція проти вибагливо-фантастичних іноді викрутасів цього великопанського стилю, відомих під назвою „Рококо“.

Велика революція в самім осередку тогочасного мистецького життя світу—у Франції остаточно припинила існування старого стилю й вивела на широку дорогу цей молодий тоді стиль „Ампір“. Замість надмірної вичурності і розбещеності, новий стиль вимагав упрощеності, замість незвичайної фантазії, ампір вимагав простих спокійних форм, вироблених давніми класичними греко-римськими народами в їх архітектурі. Цей новий стиль навіть звали стилем класичним. Занадто неспокійні риси попереднього стилю тепер перетворюються в спокійні прості й рівні, але вкупі з тим архітектура стає раціональна, монументальна й статична. Цей новий стиль швидко опановує життям того часу й робиться диктатором у всьому побуті. Архитектура, майярство, меблі, тканини, навіть одяги нашого панства та купецтва все підлягає новим вимогам ампіру. Це була ціла революція в мистецтві того часу.

На Україну цей новий західно-європейський стиль був занесений у другій половині того ж таки XVIII сторіччя. Принесений він був вкупі з новим великосвітським побутом великим панством, яке лише починало набирати тоді собі сили, і яке часом тільки-но відривалося від старого старшинського життя. Це нове велике панство, як приміром, у нас гетьман Кирило Розумовський, закликала для будування своїх резиденцій навіть славетних у той час у Європі архітектів.

Але з початком XIX сторіччя в Харкові засновується університет, Харків робиться новим культурним осередком на Україні, Харків починає по трохи зростати.

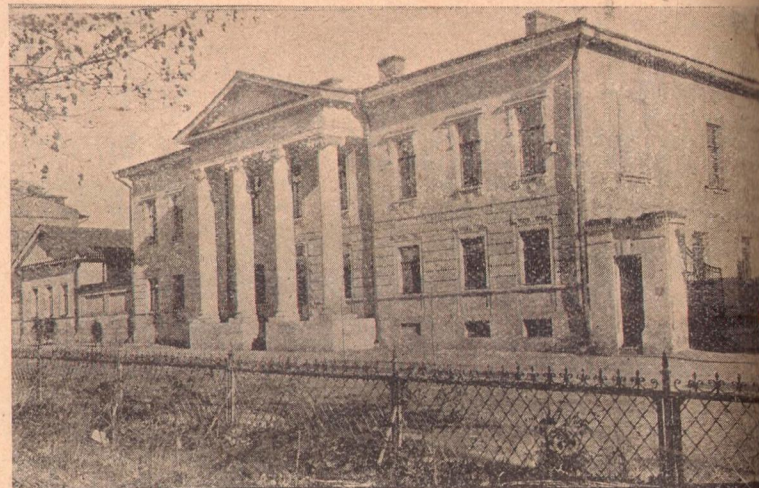
Як бачимо, стиль цей у будівництві Харкова проявився трохи запізно. В цей час уже скрізь по Україні навіть невеликі пани відбудовували свої будинки в цій модній панській стилі. В славетну добу царювання Миколи I стиль ампір починає досить швидко занепадати й вироджується в однакнтий стиль вязниць та касарень.

Таким чином до нас дійшло не багато будинків, побудованих у стилі ампір.

Із архітектів, що особливо вславились своєю працею в добу відбудови Харкова, був професор архітектури Харк. університету Васильїв, учень славетного архітекта Гваренгі. Від будівель Васильїва залишилися до нас такі будівлі, як дзвіниця Собору, будинок кол. університету, частина будинку, де міститься зараз ВУЦВК. Але багато будинків не дійшло до нас зовсім, як цього так і інших майстрів. Не підтримувались, а руйнувались досі пам'ятники старої архітектури. Так у 1915 чи 1916 році під час будови будинку де міститься зараз „Палац Праці“, було зруйновано чудову триумфальну браму, що вела на Горянівський завулок. Навіть минулим літом на тій же Горянівській завулку було попсовано прекрасну ампірову будівлю переробивши її на коамніцію. Попсовано й будинок № 14 по Чернишевській вул.

Цілою особію в цій відношенню стоїть ціла категорія будівель у тім же стані, це будівлі церковні. Стиль цей у церковнім будівництві на Україні незвичайно поширено й на наведеному тут фот. знімку виображено один із прекрасних зразків церковного ампіру. Але саме знімок виразно нам каже за недавні часи існування цієї будівлі, збудованої 1807—10 р. І таких прикладів як церковних, так і світських безліч.

Одремонтовані ж ампірові будинки Харкова, стоячи часом поруч незграбних будинків нашого віку, свідчать про високе розуміння архітектури в ті часи, будинки ці можуть служити й прикладом пошани до пам'яток своєї культури, вони можуть служити наразі прикладом доброго збереження пам'яток культури. Своєю вигриманістю форми й пропорцій, своєю спокійною красою вони є окрасою Харківської архітектури, мовчазними свідками будівництва іншої доби.

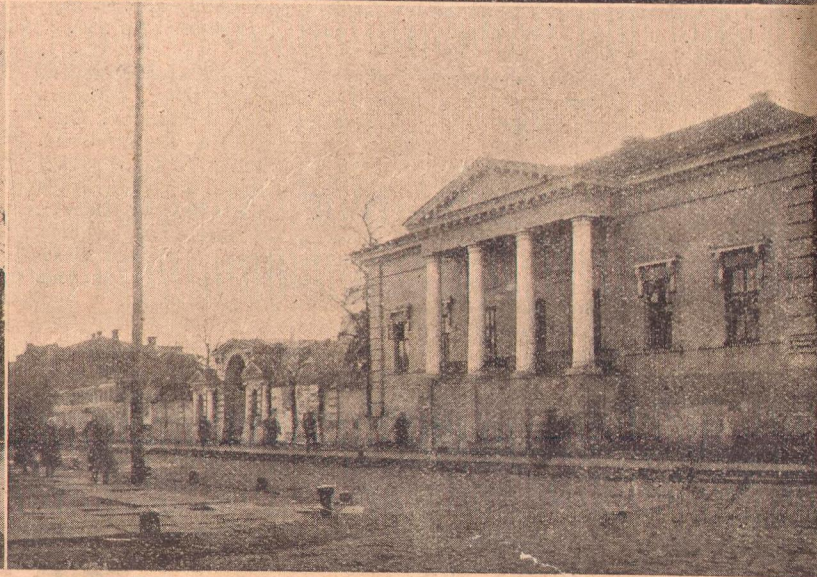
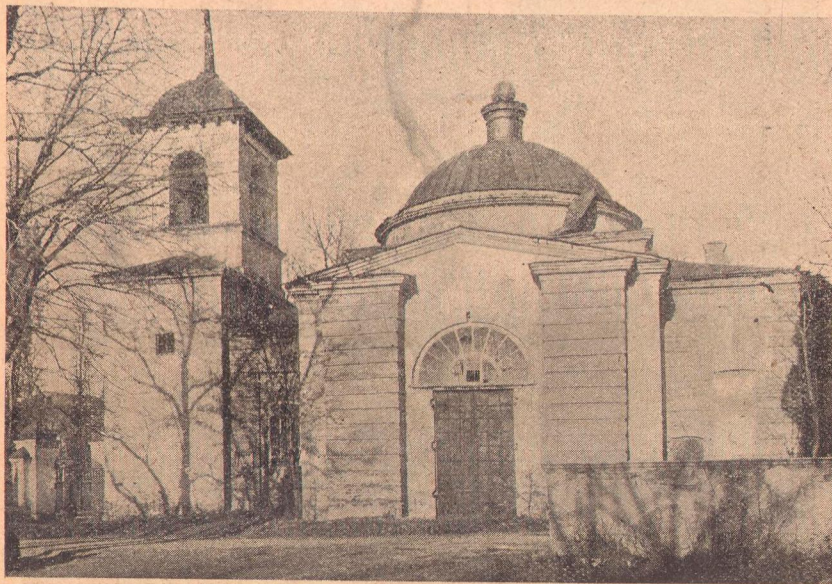
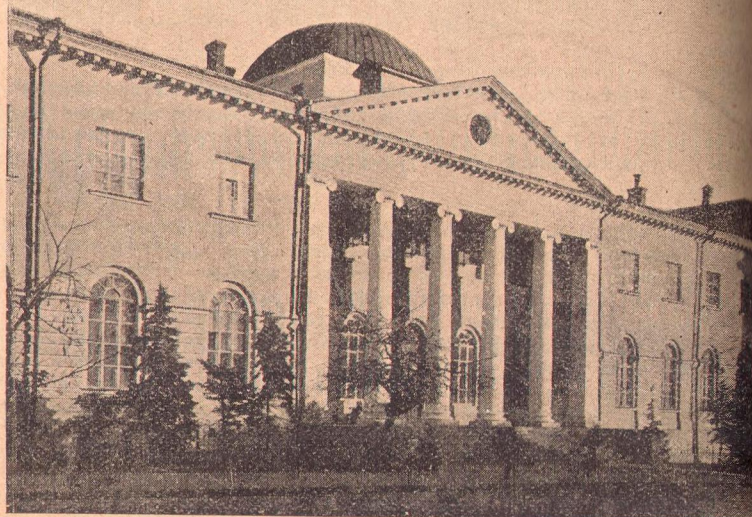
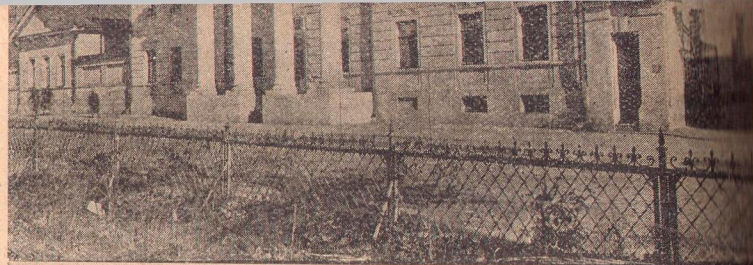
старинського життя. Це нове велике панство, як приміром, у нас гетьман Кирило Розумовський, закладало для будівництва своїх резиденцій навіть славетних у той час у Європі архітектів.

Але з початком ХІХ сторіччя в Харкові засновується університет, Харків робиться новим культурним осередком на Україні, Харків починає по трохи зростати.

Як бачимо, стиль цей у будівництві Харкова проявився трохи запізно. В цей час уже скрізь по Україні навіть невеликі пани відбудовували свої будинки в цім моднім панськім стилі. В славетню добу царювання Миколи і стиль ампір починає досить швидко занепадати й вироджується в одноманітний стиль вязниць та касарень.

Таким чином до нас дійшло не багато будинків, побудованих у стилі ампір.

Із архітектів, що особливо вславились своєю працею в добу відбудови Харкова, був професор архітектури Харк. університету Васильїв, учень славетного архітекта Гваренгі. Від будівель Васильїва залишились до нас такі будівлі, як дзвіниця Собору, будинок кол. університету, частина будинку, де міститься зараз ВУЦВК. Але багато будинків не дійшло до нас зовсім, як цього так і інших майстрів. Не підтримувались, а руйнувались досі пам'ятники старої архітектури. Так у 1915 чи 1916 році під час будови будинку де міститься зараз „Палац Праці“, було зруйновано чудову тріумфальну браму, що вела на Горянівський завулок. Навіть минулим літом на тім же Горянівськім завулкові було попсовано прекрасну ампірову будівлю переробивши її на крамницю. Попсовано й будинок № 14 по Чернишевській вул. бо наліпили на нього різних окрас і проробили двері просто на вулицю. Будинок кол. Університету, а зараз ІНО на початку нашого сторччя було безжалісно зіпсовано, бо облупили на ньому тинківку й т. д. Більшість же будинків від доби ампіру, що залишились у Харкові, попсовані в різні часи ріжними надбудовами, перебудовами, „реставраціями“ т. ін. В своїм первснім вигляді до нас у Харкові майже не дійшов ні один будинок. Зараз іде нове забудування Харкова, будемо сподіватися, що воно не загрожуватиме решткам цих пам'яток архітектури. Навпаки всі будинки, фотографічні знімки з яких тут наводимо, зараз наново відремонтовані й виглядають надзвичайно мальовничо.

Стара Каплунівська церква, збудована в 1807—10 р. Поруч неї—будинок на розі вул. К. Маркса та Дмитрівської, збуд. на поч. ХІХ стол. Угорі—будинок по Чернишевській вул., збудований на початку ХІХ стол. Нижче—будинок колишнього Університету (тепер ІНО) збудований на поч. ХІХ стол.

МЕРТВЕ МІСТО

(Експедиція П. Козлова)

В червні місяці монгольська експедиція П. Козлова одвідала серед ширшої пустелі мертве місто Хара-хото, де зробила цікаві розкопки.

Труднощі експедиції були велечезні.

На початку червня на досвіті 5 верблюдів, монгол-провідник і бурят-перекладач на чолі з П. Козловим вирушили в дорогу.

За Монгольським Алтаєм стелилася дика, безмежна пустеля. Спека стояла неймовірна. Верблюди ледве чвалили. Повітря густо насичено пилом, так, що важко було дихати. Пісок нагрівався, вогнем палав, гаряче було ступати великими чобітьми. Коли ж хто торкався рукою, то опікався. Лише в долині ріки Легенгол, серед злидених монгольських нив, експедиція трохи ночила.

Тут сіють тільки ячмінь. Поле орють деревляним ралом, що тягне верблюдою. Поля окопано, як у китайців, маленькими рівчакми.

Спинились у вбогій монгольській юрті. Господарі зустріли гостей дуже пригнітливо, папоїм чаєм.

Характерний слідуючий випадок. Побачивши на руці начальника експедиції перстень, господарка запитала чи золотий він. Довідавшись, що золотий, вона попрохала дати їй підержати. Діставши, довго тримала перстень в руках, тоді з молитвою приклала до чола, після чого з благоговінням повернула. Незрозумілі якісь забобони.

Експедиція вирушила далі. Що дня вставали біля двох годин ночі, — прохолодного ранку було найкраще йти.

Чим далі поглиблювались в пустелю, тим важче ставала дорога. Особливо важко було верблюдам, що не вміють ходити рівчакми й горбами, якими прирівняно було пустелю.

Першу рослинність зустріла експедиція на 15-й день подорожі в долині Легенгол. Високі тополі й пишні тамариски росли в долині.

Од ріки до мертвого міста Хара-хото—12 верстов. Високі стіни з баштами оточують Хара-хото. З північного сходу могутньою хвилею насунулись на місто піски, замели стіни, перекинулись у місто.

Все тут тихо й мертво, сліди життя людського засипають з кожним кроком все більше й більше піски гарячі. Біля західної стіни на підлозі зруйнованого храму експедиція росташувалась. Роскопки велись в різних кутках міста. Зруйновані, ветхі будівлі, глухі закутки

Найдена монгольською експедицією П. Козлова серед руїн міста Хара-хото буддиська статуетка, що зображає фантастичного шостирукого „бога охоронця“

Найціннішими здобутками були: велика глиняна статуя Боддісатви, голова Будди і багато інших художніх виробів—людських фігур...

В різних кутках міста було знайдено бронзові і залізні речі, кераміка—посуд для води, художній, китайський фарфор. З археологічної колекції цікаві барельєфи, фрески і т. і. Найдено також людський кістяк цілком не

Незрозумілі якісь забобони.

Експедиція вирушила далі. Що дня вставали біля двох годин ночі,— колодного ранку було найкраще йти.

Чим далі поглиблювались в пустелю, тим важче ставала дорога. Особливо важко було верблюдам, що не вміють ходити рівчачками й горбами, якими вкривано було пустелю.

Першу рослинність зустріла експедиція на 15-й день подорожі в долині Гогол. Високі тополі й пишні тамариски росли в долині.

Од ріки до мертвого міста Хара-хото—12 верстов. Високі стіни з башт оточують Хара-хото. З північного сходу могутньою хвилею насунулись піски, замели стіни, перекинулись у місто.

Все тут тихо й мертво, сліди життя людського засипають з кожним кроком все більше й більше піски гарячі. Біля західної стіни на підлозі зруйнованого храму експедиція росташувалась. Роскопки велись в різних кутках міста. Зруйновані, ветхі будівлі, глухі закутки фотографувались, вимірялись дослідувачами.

В північно-західному кутку міста експедиція навштохнулась на великі руїни великого, багатого будинка-владаря Харо-Хоро—Хара-Цзянь-цзюня.

В тому місці закидано знаменитий колодязь, де, по переказам заховано всього дорожності покійного князя, разом з тілами його жінки та дочки, що він вбив власною рукою, аби не дати в руки ворога, що захопив столицю Сі-ся.

Маленька статуетка із колекції П. Козлова— „Будда на лотосі“

Найдена монгольською експедицією П. Козлова серед руїн міста Хара-хото буддійська статуетка, що зображає фантастичного шостирукого „бога охоронця“

Найціннішими здобутками були: велика глиняна статуя Боддісатви, голова Будди і багато інших художніх виробів—людських фігур...

В різних кутках міста було знайдено бронзові і залізні речі, керамика— посуд для води, художній, китайський фарфор. З археологічної колекції цікаві барельєфи, фрески і т. і. Найдено також людський кістяк цілком не пошкоджений. За десять днів перебування в мертвому місті експедиція мала дружню підтримку з боку торгоутської влади. Експедиція повернулася з великими науковими здобутками.

Письмена з розкопок мертвого міста Хара-хото. Складені вони за китайською системою, а тому будуть передані для розшифрування китайським ученим.

Тарас

Стаття В. Ф-ного.

Відріг з нещодавнього минулого являють собою багатий, надзвичайно цікавий, майже непочатий кінематографічний матеріал, що так і проситься на плівку.

Це, розуміється, зовсім не означає, що не треба ставити картин по-за національними рамками.

Такі картини, як „Гамбург“ (Гамбурське повстання 1923 р.) або ж „Спартак“ (останні випуски ВУФКУ) можна вітати, але головне, це українізація українського фільму.

Останні випуски ВУФКУ: Тарас Шевченко, Микола Джеря, Тарас Трясило, ПКП й велике число замовлених і вже прийнятих для постановки сценаріїв на українські теми, правда, поки головним чином, на історичні (наспівка видатних творів класиків) говорять про твердий і певний курс українізації та про успіх у глядача українського

Т
Р
Я
С
И
Л
О

ЯСНО, якщо кіно-виробництво на Україні повинно бути пролетарським українським з національними мотивами. ВУФКУ повинно йти по лінії формування свого власного обличчя на ґрунті національних особливостей республіки, народу, подій.

Хоч яке невисоке по якості грузинське кіно-виробництво, воно в усякім разі підкреслено грузинське.

Правда, це завдання полегшується підкресленістю національного типу, людського матеріалу, особливостями й кінематографічною вигідністю природи й побуту.

На Україні в цьому відношенні важче: сучасний міський побут і типажі з зовнішнього боку не відрізняються від російських, але сила історичних сюжетів і особливості подій і бороть-

(испеновка видатних творів класиків) говорять про твердий і чевний курс українізації та про успіх у глядача українського

ЯСНО, що кіно-виробництво на Україні повинно бути пролетарським українським з національними мотивами. ВУФКУ повинно йти по лінії формування свого власного обличчя на ґрунті національних особливостей республіки, народу, подій.

Хоч яке невисоке по якості грузинське кіно-виробництво, воно є в усякім разі підкреслено грузинське.

Правда, це завдання полегшується підкресленістю національного типу, людського матеріалу, особливостями й кінематографічною вигідністю природи й побуту.

На Україні в цьому відношенні важче: сучасний міський побут і типаж з зовнішнього боку не відрізняються від російських, але сила історичних сюжетів і особливості подій і бороть-

фильму. Чудовим доказом цьому є хвости глядачів (у церабкопівських піджаках) на „Тараса Шевченка“ і „ПКП“.

Зараз на Одеській фабриці режисер П. І. Чардинін (постановник Т. Шевченка) при участі проф. В. Г. Кричевського, що керує історичною художньо-архітектурною частиною постановки, з тим же складом знімочної групи, знімає великий історичний фільм „Часів Запорізької Січі „Тарас Трясило“.

Безумовно, постановка цього величезного фільму буде цінним вкладом в українську кінематографію й культуру.

Головним завданням сценариста й режисера було позбавити фільм встановлених шаблонів специфічного „романтизму“, властивого п'єсам репертуару українського побутового театру.

Розвіяти й розвінчати надкласовий романтизм, що утворився навколо Запорізької Січі, показати її в соціальному розрізі, викривити її класову суть і різницю змагань соціальних угруповань.

Коротко зміст фільму такий: Україна стогне в панському ярмі магнатської Польщі. На південь України роблять наскоки за ясири загони Кримського Хана.

Життя по селах став неможливим.

З усіх кінців України голода тікає на Запорізьку Січ.

Молодого хлопця чередника Тараса Трясила переслідують без провини, йому загрожують магнатські канчуки, і він, вкупі з Гайдуком Іваном, тікає на Січ, щоб звідти підняти повстання й визволити Україну з під Польщі.

Підчас бенкету у магната Тарас уводить з його стадні коней, підпалює будинок і обидва покидають рідне село.

Але ватажки Запорізької Січі, кошові та курінні отамани, були чужі від такої думки, вони шлють вірнопідданські листи ясновельможному магнатові і своєму гетьманові, що міцно держиться за Варшаву й гадають тільки про те, як би зменшити своє військо, що все часи, не без рації побоючись голоди, що „як сарана летить на Січ“

В один з своїх наскоків на село Тараса татари забирають у полон сестру його Марину, яку кохає Іван.

Минають роки.

Голода, що відгукнулася на заклик Тараса про визволення України, приваблює його курінним отаманом.

Кошовий і старшина незадоволені з таких виборів і, усе більш злившись за свій добробут, хочуть здійснити свої заміри щодо зменшення кількості голоди в козацькому війську.

Для цього вони посилають свого вірного курінного отамана Кобза разом з Іваном „на турка“ а Тараса на татар „козацької слави“ щоб зброї здобувати“.

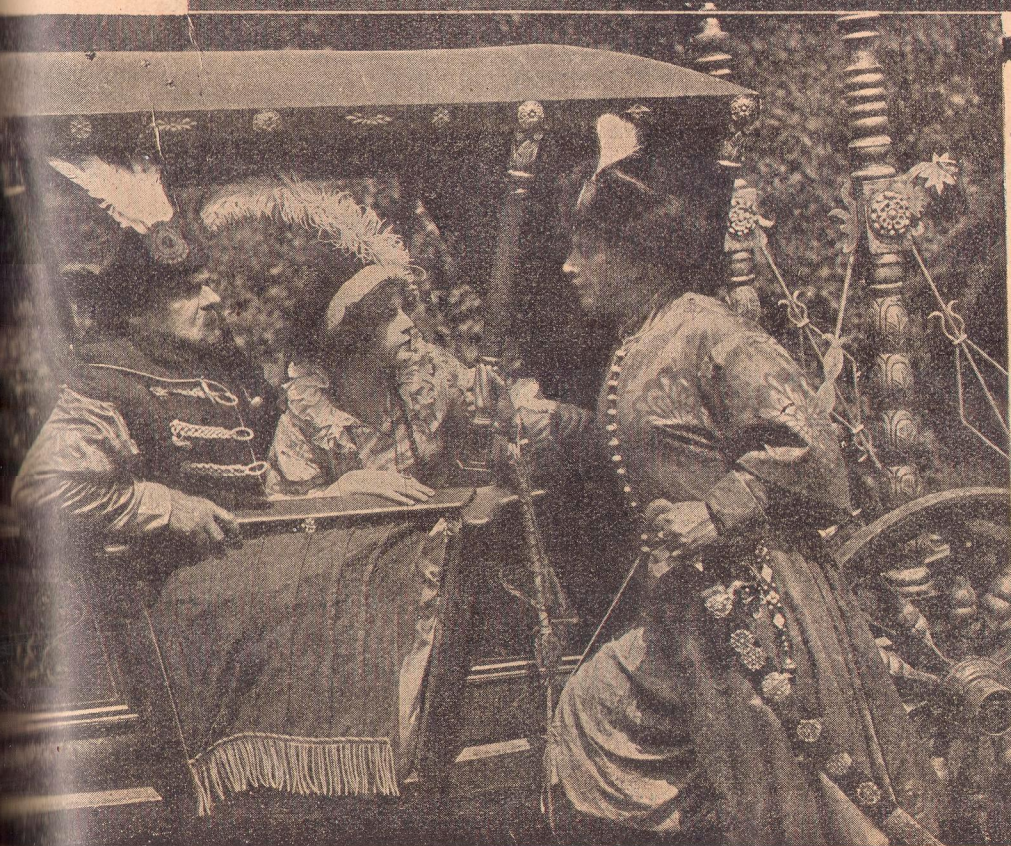
Дорогою Тарас переймає посланців від гетьмана з секретним листом, оголошує його козакам і закликає їх повернутися на Україну.

Козаки, одурені зрадою старши-

ни, одностайно відгукуються на заклик Тараса й повертаються на Січ, щоб справитись із старшиною. Тарас іде наперед Кобзі, що поспішає на Україну здобиччю, на чолі армії, що виведеною в турків. Після нападу на тво-

Козаки, одурені зрадою старшини, постійно відгукувались на заклик Кобзаря й повертались на Січ, щоб боротись із старшиною. Тарас іде на Січ до Кобзаря, що поспішає на Україну в надбобничку, на допомогу в турків. Після нападу на турків визволяє Мамулю, яку татари продали туркам. Кобзар, побачивши Мамулю, здихається:

У головних ролях знімаються артисти Ужвій, Ляров та ін.

БАРБАРА-ЛЯ-МАР

БАРБАРА-ЛЯ-МАР одна з великої серії американських кіно-зорь.

Барбара-ля-Мар раніш була журналісткою, а ще раніш складачкою в друкарні Ріта Ватсон.

Як була журналісткою, то дуже захопилася кіно. Жадібно переглядаючи всі нові

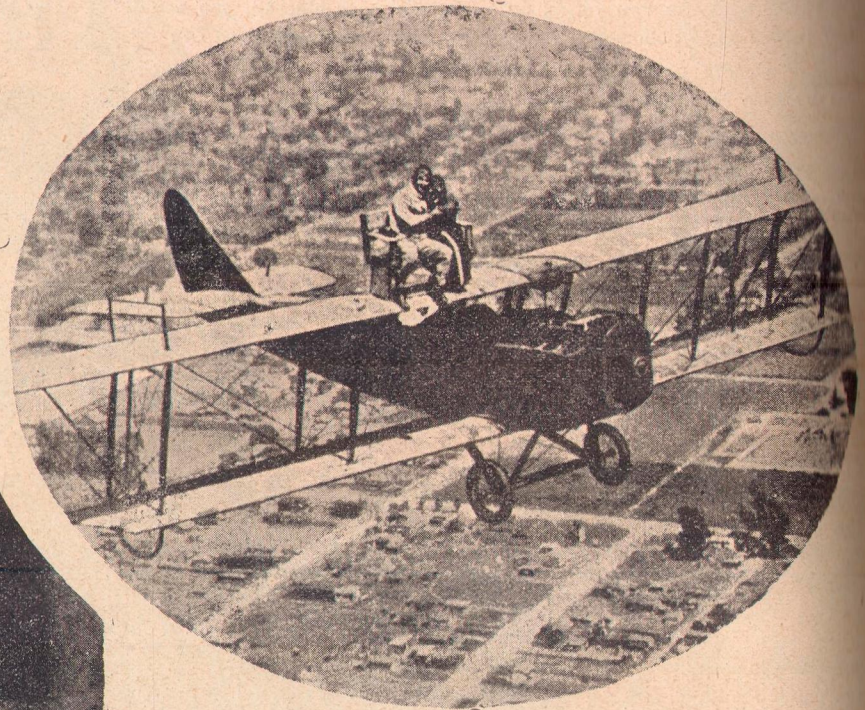
фірма їй запропонувала підписати контракт виступити в головній ролі в картині „Кабалеро“.

Барбара-ля-Мар мала величезний успіх, і їй назавжди всупереч її бажанню запропонували грати жінок-вампірів, бо вона сподобалася публіці „сценах зваби“.

І Барбара-ля-Мар слухняно фабрикувала чимраз усе новіші копії жінок „вамп“. Та репертуар її „Звабливих“ виступів був невеликий, бо зваблювати вона не вміла, і тому в деяких картинах ці хибі виправлялося додатком паннографії.

За невеликий час вона стала улюбленою аткрисою всього світу.

Кіно-актор повинен бути насамперед щирий. Кіно не можна оманити, бо всяку фальш викаже об'єктив. Тут потрібні правдиві характери. А трохи тільки подивитися Барбару-ля-Мар: „Білий метелик“, „Її ім'я—жінка“, „Пі

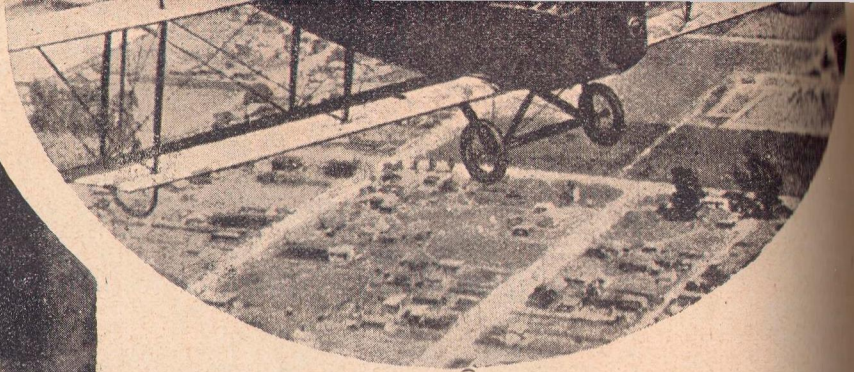
Повітряні трюкові фільми найбільший попит мають на американським кіно-ринкові. На нашому малюнолі—закохані сидять на крилах аероплана, що летить над містом

томки Піратів“ (ці фільми дійшли до нас) і можна буде переконатися, що

Угорі—Барбара-ля-Мар. Нижче—кадр з картини „Імя її—жінка“, за участю
Барбари-ля-Мар

картини, вона їх гостро критикувала в газетах. Дарма що прикро було тер-
піти цю критику кіно-фірмам, але вони не могли Барбару-ля-Мар купити за
гроші. Її кінець-кінцем куплено, правда задорого, але куплено: одна кіно-

Повітряні трюкові фільми найбільший попит мають на американ-
ським кіно-ринкові. На нашому малюнку—закохані сидять на кри-
лях аероплана, що летить над містом

томки Піратів“ (ці фільми дійшли до нас) і можна буде переколатися
в неї зовсім нема рис „збабливости“.

Не зважаючи на свій величезний успіх,—Барбара-ля-Мар не задов-
лилася своєю роботою і пробувала покинути кіно. Вона все життя сво-
мріяла створити фільму, де б розповіла про життя пригнобленої місцеві-
життям жінки, що нарешті заподіяла собі самогубство.

Вона сама написала сценарій для картини „Білий метелик“, та дирекція
зажадала, щоб сценарій перероблено під смак американського гляда-
бо він завжди вимагає щасливого кінця.

Отже, її мрія так і лишилася „нездійсненою мрією“ (таку книгу
вона написала буди „зорею“). 30 січня 26-го року вона померла від
нервового зворушення.

В. Ф.

ГАРОЛЬД-ЛЛОЙД

популярний комік американ-
ської кіне-мато-
графії, що мав

більшість
голосів на
конкурсі
1926 р.

Жадної ролі без
окулярів він не
виконує.

СТОРІНКА ГУМОРУ

НЕ ВЕЗЕ

Мал. худ. П. Булаховського

Опозиція погодилася з ЦК

— Я ж говорив, що у цих проклятих більшовиків нічого немає справжнього — опозиція й та у них липова... Тьфу!

І В НЬОГО ХОЛОДНО

Минуло шість місяців страйку англійських гірників. (З газет)

Англ. король:— Невже доведеться й це спалити?

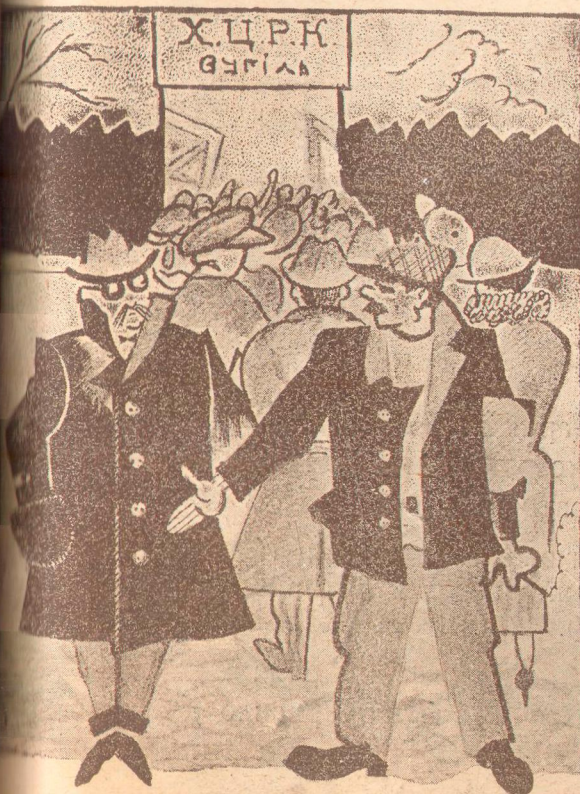

— Я ж говорив, що у цих проклятих більшовиків нічого немає справжнього — опозиція й та у них липова... Тьфу!

Англ. король:— Невже доведеться й це спалити?

НАЇВНЕ ЗАПИТАННЯ

Як ви гадаєте: одержу я вугілля до різдва, чи ні?
А до різдва якого року?

ПОЗАЗДРИЛА

— От лишенько, вчора Рябококобилі у вікно оті хулігани поліняку пошпурили..
— Везе ж йому—хоч трохи тепер дровець матиме.

ВУФКУ

**НАЙБЛИЖЧИЙ
ВИПУСК**

**ІСТОРИЧНИЙ
ХУДОЖНІЙ
БОЙОВИК**

**ТАРАС
ТРЯСИЛО**

**(З ЧАСІВ СІЧИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ)**

ТРЯСИЛО

(З ЧАСІВ СІЧИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ)

Сценарій **В. РАДИША**
Режисер **П. ЧАРДИНІН**
Оператор **Б. ЗАВЕЛЕВ**

Костюми і декорації
художника-архитектора
проф. **В. КРИЧЕВСЬКОГО**

В головних ролях:
БУЧМА („Тарас Трясило“),
УЖВІЙ, ЛЯРОВ та інші.